

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
HUMANITARINIS FAKULTETAS
LIETUVIŲ KALBOTYROS IR KOMUNIKACIJOS KATEDRA

Gabrielė Gaurilčikaitė

Studijų programos *Lietuvių filologija ir komunikacija* (specializacija – *ryšiai su visuomene*)

IV kurso studentė

Pasakymo korekcija kalbiniame akte

Baigiamasis bakalauro darbas

Darbo vadovė
doc. dr. Regina Kvašytė

Šiauliai, 2014

Turinys

| | |
|--|----|
| Įvadas..... | 4 |
| 1. Korekcija ir jos tipai | 6 |
| 1. 1. Dalykinės korekcijos samprata..... | 8 |
| 1. 2. Figūrinės korekcijos samprata | 9 |
| 2. Metakalbinio vieneto ir metakalbinio komentaro sąvokos..... | 11 |
| 3. Metakalbiniai komentarai su prieveiksmiais tiksliau, teisingiau, tikriau, geriau | 13 |
| 3. 1. Dalykinė korekcija..... | 13 |
| 3. 1. 1. Dalykinės korekcijos paskirtis..... | 13 |
| 3. 1. 2. Kalbos dalių ir jų formų abipus metakalbinio komentaro dažnumas | 15 |
| 3. 1. 3. Tikslinamasis dalykinės korekcijos objektas..... | 17 |
| 3. 2. Figūrinės korekcijos kūrimas..... | 22 |
| 3. 2. 1. Figūrinės korekcijos paskirtis..... | 22 |
| 3. 2. 2. Priemonės, padedančios kurti figūrinę korekciją | 23 |
| 3. 2. 3. Kalbos dalių ir jų formų abipus metakalbinio komentaro dažnumas | 26 |
| 3. 2. 4. Tikslinamasis figūrinės korekcijos objektas..... | 28 |
| 3. 3. Korekcijos atvejų su prieveiksmiais tiksliau, teisingiau, tikriau, geriau dažnumas tekstyne. | 30 |
| Šaltinis | 35 |
| Literatūra | 35 |
| Santrauka | 37 |
| Summary..... | 38 |
| PRIEDAI | 39 |
| Dalykinės korekcijos pavyzdžiai | 40 |
| Figūrinės korekcijos pavyzdžiai | 55 |

Įvadas

Norintis savo kalba patraukti dėmesį, sukelti teigiamas ar neigiamas emocijas, pabrėžti sakomą dalyką žmogus gali pasirinkti ir vartoti tam skirtas kalbos figūras. Vienas iš pastaruoju metu populiarėjančių ir kalbiniuose aktuose vis dažniau aptinkamų būdų yra korekcija. Toks kalbėjimas atkreipia adresato dėmesį, korekcijos figūros atliekama tikslinimo funkcija aktuali tiek kalbėtojui ar rašytojui (informacijos skleidėjui, t. y. adresantui), tiek klausytojui ar skaitytojui (informacijos gavėjui, t. y. adresatui). Dažnai kontekstus su korekcijomis sieja metakalbiniai komentarai, kurių tikslas komentuoti, vertinti situaciją, šneką ar veiksma iš kalbėtojo pozicijos. Esama atvejų, kai kalbėtojas savo kalbinę raišką tikslina dalykiniais sumetimais – taip kuriama dalykinė korekcija. Jeigu adresantas siekia ekspresyviai, vaizdžiai pakoreguoti jau pasakytą ar ketinamą pasakyti mintį, pasitelkiama figūrinė korekcija.

Lietuvių kalbotyroje korekcija kaip kalbėtojo saviraiškos būdas dar menkai tyrinėta (daugiausia šiais klausimais domisi stilistikos specialistai Regina Koženiauskienė ir Kazimieras Župerka), išsamiau aptarti tik kai kurie metakalbiniai komentarai, atliekantys savos kalbos tikslinimo funkciją, pavyzdžiui, *ne tas žodis*. Bakalauro darbo **naujumas** – dalykinės ir figūrinės korekcijos kūrimo pasitelkiant metakalbinius komentarus surieveiksmiais *tiksliau, teisingiau, tikriau, geriau* aptarimas.

Darbo **tikslas** – išnagrinėti metakalbinių komentarų surieveiksmiais *tiksliau, teisingiau, tikriau, geriau* su įvairiomis konstrukcijomis¹ vartojimą kalbiniuose aktuose kaip savos kalbos korekcijos priemonę.

Darbo uždaviniai:

1. Apibrėžti ir išsiaiškinti, kaip kuriama dalykinė ir figūrinė korekcija.
2. Išrinkti iš *Dabartinės lietuvių kalbos tekstyno*² metakalbinius komentarus surieveiksmiais *tiksliau, teisingiau, tikriau, geriau*³.
3. Suklasifikuoti ir aptarti surinktus metakalbinius komentarus surieveiksmiais pagal jų atliekamas funkcijas.
4. Nustatyti būdingus dalykinės ir figūrinės korekcijos vartosenos polinkius.
5. Nustatyti metakalbinių komentarų surieveiksmiais *tiksliau, teisingiau, tikriau, geriau* dažnumą *DLKT*.

¹ Šiame darbe metakalbinių komentarų surieveiksmiais *tiksliau, teisingiau, tikriau, geriau* konstrukcija nėra svarbi, vertinamas korekcijos kūrimas, pasitelkiant aukštesniojo laipsniorieveiksmius.

² Prieiga per internetą: < <http://donelaitis.vdu.lt>>. Toliau tekste *DLKT*.

³ Visi pavyzdžiai pateikiami be šaltinio nuorodos, nes imti iš *DLKT*.

Darbo **objektas** – metakalbiniai komentarai su būdvardiniais aukštesniojo laipsniorieveiksmiais *tiksčiau, teisingiau, tikriau, geriau* dabartinės lietuvių kalbos tekstuose. Visi bakalauro darbe nagrinėti, taip pat referuojamojoje dalyje teoriniams teiginiams iliustruoti pavyzdžiai imti iš Vytauto Didžiojo universiteto kompiuterinės lingvistikos centro sudaryto tekstyno *DLKT*. Pavyzdžiai imti iš visų tekstyno dalių (grožinės, negrožinės, administracinės literatūros, publicistikos, sakininės kalbos).

Darbo **metodai**. Surinktiems pavyzdžiams analizuoti pasirinktas aprašomasis analitinis metodas. Nustatant korekcijos figūrų surieveiksmiais *tiksčiau, teisingiau, tikriau, geriau* dažnumą *DLKT*, taikomas skaičiavimo metodas.

Darbo **struktūra**. Bakalauro darbą sudaro įvadas ir dvi dėstymo dalys. Referuojamojoje dalyje aptariama korekcijos sąvoka, aprašomi dalykinės ir figūrinės korekcijos tipai, o tiriamojoje dalyje skyriumi nagrinėjami dalykinės ir figūrinės korekcijos kontekstai, aiškinamasi, kokie yra tų korekcijos tipų prasminiai ir stilistiniai vartosenos polinkiai, pateikiamas metakalbinių komentarų surieveiksmiais *tiksčiau, teisingiau, tikriau, geriau* dažnumas *DLKT*. Darbas baigiamas išvadomis, jame taip pat yra literatūros sąrašas, santrauka anglų kalba ir priedai – dalykinės ir figūrinės korekcijos surieveiksmiais *tiksčiau, teisingiau, tikriau, geriau* pavyzdžiai.

1. Korekcija ir jos tipai

Korekcijos figūros apibūdinimą ir du jos pavyzdžius⁴ galima rasti Motiejaus Gustaičio „Stilistikoje“. Lotynų kalbos žodžiui *correctio*, iš kurio kilęs figūros pavadinimas dabartinėje kalbotyroje, pirmojo lietuvių kalbos stilistikos vadovėlio autorius parinko lietuvišką atitikmenį *pasitaisymas* – „posakis, kuriuo autorius nebaigia pradėto sakinio, bet idant tiksliau išsireikštų, ūmai pasigauna kitų žodžių kartais visai priešingų tam, ką pradžioje buvo norėjęs pasakyti“ (Gustaitis 1923, 38). Vėliau korekcijos figūra tarp sintaksinių stiliaus figūrų lietuvių filologų buvo primiršta. Šią figūrą į lietuvių kalbos stiliaus figūrų sistemą sugražino K. Župerka (1980), pasirinkęs jai pavadinti sulietuvintą lotynų kilmės terminą – *korekcija* (Župerka 2012, 101) (plg. „Dabartinės lietuvių kalbos žodyne“ žodis *korekcija* apibūdinamas lietuviškais abstraktais *taisymas, gerinimas* (DLKŽ 2000, 326), o „Tarptautinių žodžių žodyne“ – *pataisymas, patikslinimas* (TŽŽ 2002, 568).

Kaip sintaksinė stiliaus figūra *korekcija* apibrėžiama taip: „pasakytos minties ekspresyvus patikslinimas ar pakeitimas. Sakytinėje kalboje netiksliai ką pasakius patikslinama kitais žodžiais“ (Župerka 2012, 74). Pateiktame apibrėžime neminima, kad *korekcija* gali atsirasti nebūtinai siekiant ekspresyvumo ir ne tik sakytinėje kalboje, tačiau tolesnėje teorijoje K. Župerka tai pabrėžia ir išskiria du *korekcijos* tipus, kurie aptariami ir analizuojami šiame darbe. Stilistikos ir retorikos tyrinėtojos R. Koženiauskiene teigimu, *korekcija* – tai „tokia sintaksinė figūra, kai kalbėtojas gyvai, ekspresyviai pataiso ką tik pasakytą savo mintį, čia pat jos atsisako ir suranda tikslesnį minties atitikmenį, kartais netgi priešingą (2013, 143). Taip pat R. Koženiauskiene sako, kad *korekcija* yra sąmoningas apsirikimas, kuriuo kalbantysis nori pabrėžti sakomą dalyką. Adresantas smarkiai padidina arba sumažina, sugriežtina arba sušvelnina sakinio mintį, o kartais jo mintis tampa priešinga nei buvo pasakyta. Šitaip išryškėja pasakyta mintis, o ekspresyvus kalbėtojo pasitaisymas suaktyvina auditorijos dėmesį, sudomina kalbamuojų dalyku (Koženiauskiene 1999, 282).

Rusų kalbinėje literatūroje aiškinama, kad *korekcija* – tai teksto papildymas, kuris apima tris komponentus: 1) pritarimas, 2) abejonė pasakyta mintimi, 3) tos pačios minties sustiprinimas. *Korekcija* tekste veikia kaip paprastas sakinio patobulinimas (Хазарев, Лобанов 2004, 284).

Tiek K. Župerkos, tiek R. Koženiauskiene pateiktuose sąvokos *korekcija* apibrėžimuose akcentuojama sakytinė kalba, kuri šiame darbe neanalizuojama, tačiau tekstyno ir kitų šaltinių duomenys rodo, kad kalbinės raiškos *korekcijos* atvejai taip pat dažni ir rašytinėje kalboje.

⁴ Pvz. *Sudrebėtų kapai!.. Ne kapai didvyrių/ Užmigdyti tarp girių./ Tik užmigusios mūsų krūtinės be žado./ Be idėjos, be vado* (Gustaitis 1923, 38).

„Rašytiniame tekste pirmoji raiškos priemonė, pavartota iki MK⁵, gali būti nubraukta, nepavartota, bet ji tyčia, stilistiniais sumetimais, paliekama, ir čia pat pasigaunama kito raiškos varianto (tai yra „to žodžio“). Dviejų raiškos priemonių gretybė išryškina jų prasmės skirtumus, verčia įdėmiau įsiklausyti, išsižiūrėti į antrąjį, autoriaus norimą pabrėžti variantą“ (Župerka 2012, 106).

Kalbėtojas pavartotą žodį, pasakymą⁶ laiko netikslu, ne visai tinkamu, todėl ieško kito, jo požiūriu tinkamesnio žodžio išreikšti mintį. „Korekcijos situacijoje semantikos atžvilgiu yra būdingas dvejopas variantų santykis: (a) vienas sinonimas keičiamas kitu, raiškesniu; pasitelkiama ir sisteminių, ir kontekstinių sinonimų, pastaruoju atveju nuo tiesioginės reikšmės pasakymo paprastai pereinama prie perkeltinės reikšmės žodžių, (b) neretas ir perėjimas nuo vieno antonimo prie kito“ (Župerka 2012, 101). Adresantai pateikia antonimišką mintį, nes dažniausiai siekia emocingumo, ekspresyvumo. Korekcija kalbiniame akte⁷ daugeliu atvejų siekia ekspresyvumo, tačiau dažnai toks minties raiškos būdas vartojamas tiesiog dalykiniam tikslinimui. Pagal tai, kokių tikslų adresantas siekia, skiriami du kalbamosios stiliaus figūros tipai⁸:

- 1) dalykinė⁹ (paprastoji, tiesioginė) korekcija;
- 2) figūrinė¹⁰ (stilistinė, ekspresyvioji) korekcija (Župerka 2012, 100).

Korekcijos figūra išplečia sakinį ir kartais net pakeičia norimą išsakyti mintį. R. Koženiausienės teigimu (1999), korekcijai būdinga: netikėtumas, retoriniai klausimai ir sušukimai, svarbų vaidmenį atlieka taip pat metaforos, hiperbolizavimas. Siekiant maksimalaus rezultato korekcija išplečia sakinio turinį, didina vizualų vaizdą. Visos šios priemonės daro įspūdį, suteikia ekspresijos, atkreipia dėmesį, nes kalbėtojas „ekspresyviai pataiso savo paties žodžius, jų raišką, pereidamas nuo vieno sinonimo prie kito, kol suranda patį tikslesnį ir dažniausiai emociškai stipriausią žodį. Antra vertus, korekcija dažniau yra ne tiek tikslesnio žodžio ieškojimas, kiek

⁵ Taip dažnai trumpinamas terminas *metakalbinis komentaras*.

⁶ „Kalbotyros terminų žodyne“ žodis *pasakymas* aiškinamas kaip „turintis prasmę bet koks kalba išreikštas pranešimas, kurį pašnekovas suvokia kaip baigtinį ir pakankamą“ (Gaivenis, Keinys 1990, 145).

⁷ Pasirinktas Bronio Savukyno (1977) pradėtas vartoti terminas *kalbinis aktas* (šį terminą vartoja ir K. Župerka (2008), nes būdvardis *kalbinis* tiesiog parodo požymį, ypatybę, apie kokį aktą kalbama. Darbo autorė sutinka su tuo, kad jis geriau tinka įvardinti tiek rašytiniam, tiek sakytiniam tekstui. Kitų autorių darbuose randami artimos, bet ne tapačios reikšmės terminai *kalbėjimo aktas* „pagrindinis komunikacijos vienetas, funkciškai vientisas jos fragmentas, pirmas (pradinis) kalbinės veiklos abstrakcijos lygmuo“ (Vaskelienė 2007, 119), taip pat *šnekos aktas* – „šnekos atkarpa, sąmoningas ir tikslingas kalbinis veiksmas, atliekamas pagal konkrečios visuomenės kalbinio elgesio normas“ (Ramonienė ir kt. 2012, 194).

⁸ Kiekvienam iš jų pateikiama po tris pavadinimus, kurie atspindi pagrindines konkrečios korekcijos funkcijas, tačiau toliau darbe pasirinkti vartoti terminai *dalykinė korekcija* ir *figūrinė korekcija*.

⁹ „Dabartinės lietuvių kalbos žodyne“ žodis *dalykiškas* apibūdinamas kaip „realus, konkretus, praktiškas“ (DLKŽ 2000,107).

¹⁰ „Dabartinės lietuvių kalbos žodyne“ žodis *figūra* apibūdinamas kaip „kalbos vaizdumo, raiškumo priemonė“ (DLKŽ 2000, 156).

visiškas ką tik pasakytos minties atsisakymas, emociingas jos pakeitimas“ (Koženiauskiene 1999, 283).

Taigi galima sakyti, kad *korekcijos* figūrą paprastai sudaro savos kalbos, savo pasakymo taisymas (kitai – pasitaisymas): adresantas ne iš karto randa žodį ar frazę, kurie atitinka norimą perteikti turinį, todėl tikslina išsakytą mintį. Korekcijos tipas nustatomas iš parašytos minties, frazės konteksto ir dažniausiai po metakalbinio komentaro esančio teksto. Duomenų analizė leidžia teigti, kad adresantas renkasi korekciją, norėdamas tiesiog patikslinti pasakytą neaiškią mintį (dalykinė korekcijos funkcija), arba tokiu savo kalbėjimo patikslinimu siekia ekspresyvumo, emociingumo (figūrinė korekcijos funkcija).

1. 1. Dalykinės korekcijos samprata

Dalykinė korekcija – tai paprastas, tiesioginis minties patikslinimas siekiant aiškumo, tikslesnės raiškos, kad klausytojas geriau suvoktų, apie ką kalbama. Tokios korekcijos atveju „kalbėtojas, ne iš karto radęs tinkamą raiškos priemonę ir pavartojęs netinkamą, gali čia pat pasitaisyti“ (Župerka 2012, 99). Pasakymo pataisymas nepasižymi ekspresyvumu, adresanto esminis siekis – patikslinti išsakytos minties kalbinę raišką, pavyzdžiui, *Archajiškos tonacijos, ko gero, bus studijuojama kiek mažesnio skaitytojų rato, tačiau pirmiausiai ji unikali tuo, jog šis Basanavičiaus veikalas, tiksliau – jo rankraštis, yra pirmoji Sauerweino biografijos knyga <...>*. K. Župerka teigia, kad adresantas du raiškos variantus (netinkamą ir tinkamą) sieja metakalbinio komentaru, kuris padeda patikslinti pasakymą ir pasitaisyti, jeigu siekiama, kad adresatui būtų aiškiau. Tai gali būti daroma įvairiai ir turint skirtingą intenciją, t. y. siekiant skirtingų tikslų. „Korekcijos situaciją, kalbinės raiškos taisymosi aktą randame konstatuotą meniniuose ir nemeniniuose tekstuose“ (Župerka 2012, 100). Kai norima atkreipti dėmesį ir tiesiog patikslinti prieš tai pasakytus žodžius, pasitelkiamas dalykinė korekcija, pavyzdžiui, *Kad ji perprastume, neišvengsime drastiškų paralelių, nors jaučiuosi ne visai drąsi tokiu tonu kalbėdama apie žmogų, tikriau sakant, apie vyrą, nors kalbos apie moterį, kaip apie primityviąją gamtą, regis, nieko labai nešokiravo*. Būtent dalykinei korekcijai būdingi „MK su būdvardiniais aukštesniojo laipsniorieveiksmiais: *geriau, teisingiau, tikriau, tiksliau ir t. t.*“ (Župerka 2012, 100). Dalykinė korekcija siekia aiškesnės kalbinės raiškos, tikslios verbalinės nuostatos.

1. 2. Figūrinės korekcijos samprata

Figūrinė korekcija, panašiai kaip ir prieš tai aptartą dalykinę, kalbėtojas tikslina pasakymų kalbinę raišką, tačiau kalbamuojų atveju siekiama ne tik patikslinti, bet ir atkreipti ypatingą dėmesį į sakomą dalyką. Figūrinė korekcija – tai „dviejų pasakymų sugretinimas, jų kontrastas didina išraiškumą, pabrėžia sakomą mintį. Pereinama nuo vieno sinonimo prie kito, priešinami tiesioginės ir perkeltinės reikšmės žodžiai, antonimai“ (Župerka 2012, 74), pavyzdžiui, *Į sodybą grįžta gyvenimas. Būtų tiksliau – iš pelenų kyla sodyba*. Kontekstas parodo, kad antrame ištraukos sakinyje pavartota figūrinė korekcija: pasitelkus metaforą, ekspresyviai, vaizdžiai patikslinta pirmame sakinyje išsakyta mintis. Figūrinės korekcijos siekiama ne tikslinimo, o išraiškumo, emocijų perteikimo, pabrėžimo. Figūrinė korekcija paprastai kuriama autoriui pačiam taisant savo pasakymą, pavyzdžiui, *Tokiais momentais tartas poeto žodis esti visuotinis, neginčijamas, nediskutuojamas. Tokiu žodžiu poetas mus pavergia, geriau pasakius, laimi mus sau ir pats atsiduoda mums, įsiskverbdamas į mūsų jausmus ir mintis*. Adresantas pirmiausia išsako gana vaizdingą mintį, kurios pagrindas – jo pasirinktas veiksmažodis *pavergti* (plg. „Dabartinės lietuvių kalbos žodyne“ šis žodis apibūdinamas kaip „atimti laisvę, pajungti“ (DLKŽ 2000, 530), tačiau jis nori dar labiau patraukti adresato dėmesį, todėl pasitaiso ir papildo mintį dar vienu veiksmažodžiu – *laimėti*, t. y. „turėti laimę, gauti naudos“ (DLKŽ 2000, 350). Akivaizdu, kad poetui yra laimė turėti gerbėjų, skaitytojų, todėl perkeltinės reikšmės junginio *laimėti mus [sau]* pasirinkimas sukuria ekspresyvesnę vaizdą.

Figūrinės korekcijos vartojimu siekiama pabrėžti mintį, didinti kalbos išraiškumą, pavyzdžiui, *Iš padebesių atskrido vėjo gūsis, ir po aikštę, aplink galvą ėmė skraidyti gausybė „baltų balandžių“, tiksliau – popieriai popierėliai*. Vienas iš pagrindinių kalbamojo tipo korekcijos vartojimo tikslų – sužavėti adresatą, patraukti jo dėmesį, pasakyti taip, kad pasakymas nenuskambėtų tik kaip banali frazė. Figūrinės korekcijos paskirtis – kalbinėmis priemonėmis siekti stipresnio įspūdžio ir pasirinkti įvairesnę, vaizdingesnę raišką.

Koreguojant kalbinę raišką tiek dalykinės, tiek figūrinės korekcijos atveju visada sudaroma konkurencijos (variantų rinkimosi) situacija. Aptardamas figūrinę korekciją semantikos atžvilgiu, K. Župerka (2012, 101) skiria tris variantų (pirmojo, t. y. to, kuris tikslinamas, ir antrojo, t. y. to, kuriuo tikslinama) santykius:

1) vienas sinonimas keičiamas kitu, stipresniu, pavyzdžiui, *Vėl viską reikės iš naujo. Vėl ryt ar poryt belskis, geriau sakant, dramblok šitokį kelią. Ir ne tokį jau saugų*.

2) nuo tiesioginės reikšmės pasakymo pereinama prie perkeltinės reikšmės žodžių arba atvirksčiai, pavyzdžiui, *Greit pakabino šešką ant balkio ir ėmė lupti, tikriau sakant, versti¹¹ per žiaunas.*

3) būdingas ir perėjimas nuo vieno antonimo prie kito, pavyzdžiui, *Net keli šimtai tūkstančių parašų neprivertė Seimo daugumos apsvarstyti galimybių iš privatizuojamo (tikriau sakant, grobstomo) valstybės turto atstatyti žmonių santaupas.*

Apibendrinant 1.1 ir 1.2 poskyriuose išnagrinėtų reiškinių sampratą, galima sakyti, kad žodis ar frazė, turintys tiesioginę reikšmę, vartojami dalykiniais kalbos korekcijos sumetimais, tikslinama yra paprastai, akivaizdžiau nepatraukiant dėmesio. Tai reiškia, kad pasakymas neturi ekspresinės paskirties ir yra sukuriama dalykinė korekcija. Pasakymas vartojamas tiesiogine reikšme, bet turintis ekspresinę paskirtį, suteikiantis išraiškingumo, patraukiantis dėmesį, gali būti perkeltinės reikšmės – sukuria figūrinę korekciją. Būtina pabrėžti, kad be platesnio sakinio konteksto korekcijos tipą nustatyti labai sunku, o kartais ir neįmanoma.

¹¹ „Lietuvių kalbos žargono ir nenorminės leksikos žodyne“ žodis *versti* apibūdinamas kaip „žudyti“ (2012, 645).

2. Metakalbinio vieneto ir metakalbinio komentaro sąvokos

Korekcija kaip stilistinė kalbos priemonė glaudžiai susijusi su sąvokomis *metakalbinis vienetas* ir *metakalbinis komentaras*, nes būtent šie kalbos reiškiniai signalizuoja, kad kalbėtojas vienaip ar kitaip atkreipia dėmesį į savo kalbėjimą ir tikisi būti geriau suprastas klausytojo. Lietuvių kalbotyroje, dažniausiai stilistikoje, paskelbta darbų, kuriuose nagrinėjami kalbamieji reiškiniai ir jų raišką (žr. Župerka 1987; 1995; 1998; 1999; 2000; 2003; 2006; Macienė, Župerka 2006; Župerka, Inčiūrienė 2005; Urnėžiūtė, Župerka 2013), taip pat esama bandymų gretinti metakalbinių komentarų vartoseną lietuvių ir latvių kalbose (Kvašyte, Čepaitiene, Župerka 1999; 2006; Kvašytė 2012).

K. Župerka teigia, kad metakalbinį vieneta sudaro „du dėmenys: metakalbinis komentaras ir juo komentuojama (aiškinama, nurodoma, pabrėžiama, tikslinama, vertinama...) kalbinė raiška¹²“ (2012, 59). Vieno dėmens metakalbinį teksto vieneta galima vadinti tokį metakalbinį pasakymą, kuris sudarytas iš metakalbinio komentaro, o kalbėsena neilustruojama atitinkama kalbine raiška (2012, 60).

Metakalbiniai komentarai yra įvairiuose tekstuose esančios pastabos apie kalbą, kalbėjimą (Župerka, Inčiūrienė 2005, 2). Kalbamuosius reiškinius lietuvių kalboje tyręs K. Župerka daro išvadą, kad metakalbiniai komentarai vartojami „vadinamuosiuose laisvuosiuose stiliuose – daugiausia rašytinėje publicistikoje, viešojoje ir privačioje sakytinėje kalboje. Dalykiniuose, moksliniuose tekstuose jie labai reti; jų galima aptikti tekstuose tų autorių, kurie ir savo mokslo darbuose nesilaiko griežto, sauso dalykinio stiliaus, nevengia gyvesnio vaizdingesnio žodžio, kalba asmeniškiau“ (Župerka 2012, 150). Esama situacijų, „kai kalbамasis dalykas, adresanto manymu, adresatui menkai pažįstamas, galbūt netinkamai jo įsivaizduojamas – tarsi žodis prašytųsi naujos apibrėžties, nesutampančios su jau nusistovėjusia“ (Urnėžiūtė, Župerka 2013, 9). Tada padeda metakalbiniai komentarai kaip papildomą informaciją suteikiantys kalbos reiškiniai.

R. Kvašytė pritaria teiginiui, kad metakalbiniai komentarai padeda ne tik paaiškinti vieną ar kitą svetimą savoką, pasirinktą specifinį žodį ir pan., jais „kalbėtojai taip pat gali vertinti žodį arba jo tinkamumą šnekoje, motyvuoti savo sprendimo pasirinkimą, akcentuoti individualius reikšmės niuansus“ (Мечковская 2000, 20)“ (Kvašytė 2012, 496). Informacija, kurią komentuoja metakalbiniai komentarai, dažniausiai yra dvinarė – „kai realiai įvardijami žodžiai ar frazės, keičiamos ar tikslinamos viena kita, arba potencialiai leidžiama spėti, ką būtų galima pasakyti kitaip (numanoma)“ (Kvašytė 2012, 498). Adresantas dažnai būna jau apsisprendęs pasakyti tai, ką nori

¹² „Dabartinės lietuvių kalbos žodyne“ žodis *raiška* apibūdinamas „reiškinys, išraiška“ (DLKŽ 2000, 640).

pasakyti, o metakalbinis komentaras rodo tik pastangas rasti tinkamiausią kalbinę raišką. Metakalbiniais komentarais „patikslinamas, paaiškinamas tarsi dvigubas kalbėtojo požiūris arba dviejų kalbėtojų pozicija: subjektyvi ir objektyvi“ (Macienė 2005, 111), jais įvardijama kalbinė pasakymo intencija, nurodoma, kokio žodžio ieškoma, kokį norima pavartoti ir koks bus pavartotas. „MK tarsi leidžia užbėgti už akių adresato reakcijai – apsidraudžiama nuo pavojaus pasirodyti banaliam, ką nors įžeisti“ (Urnėžiūtė, Župerka 2013, 6).

Svarbu išsiaiškinti galimą metakalbinio komentaro poziciją tekste ar jo atkarpoje. „Pagal poziciją metakalbiniame vienete visus metakalbinius komentarus galima skirti į dvi grupes: vienais atvejais MK pasakomas pirma, o apibendrinamoji kalbos priemonė eina po jo, kitais atvejais, atvirkščiai, MK priduriamas postpoziciškai, juo apibūdinama jau pasakytoji kalbos priemonė“ (Macienė, Župerka 2007, 58).

Metakalbiniai komentarai glaudžiai susiję su nagrinėjamu korekcijos reiškiniu: „pati figūra atlieka ekspresyvinę¹³ funkciją – reiškia kalbančiojo asmens požiūrį į kalbamąją tikrovę, o MK motyvuoja „pasitaisymą“, vertina kalbą“ (Župerka 1978, 118). Pasirinkęs metakalbinį komentarą, kalbėtojas „rodo kalbinį komentuojamo reiškinio vertinimą – jie yra ženklas, kad jau pavartotas ar ketinamas tuoj pavartoti žodis ar posakis yra naujas, neįprastas, keliantis abejonių dėl tikslumo, aiškumo, normiškumo“ (Urnėžiūtė, Župerka 2013, 10).

Išnagrinėjus įvairiuose kalbininkų darbuose išsakytą požiūrį į metakalbinius komentarus kaip reikšmingus kalbos reiškinius, galima sakyti, kad tokių junginių vartoseną padeda adresantui patikslinti savąją kalbinę raišką tiek dalykiniais sumetimais, tiek norint ekspresyviai išreikšti mintis. Metakalbiniai komentarai atlieka pagalbininko vaidmenį dalykinėje ir figūrinėje korekcijoje.

¹³ Dabar vartojama ekspresinė funkcija. „Dabartinės lietuvių kalbos žodyne“ žodis *ekspresija* apibūdinamas kaip „raiškumas, išraiškingumas“ (DLKŽ 2000, 149).

3. Metakalbiniai komentarai surieveksmiai tiksliau, teisingiau, tikriau, geriau

3. 1. Dalykinė korekcija

3. 1. 1. Dalykinės korekcijos paskirtis

Dalykinis minties tikslinimas – tai pagrindinė korekcijos vartosenos situacija, kai kalbinė raiška taisoma tiesiogiai, paprastai, dalykiškai, kalbėtojas ieško tinkamiausio žodžio nusakyti mintį, pabrėžti sakoma dalyką. Visi nagrinėti pavyzdžiai yra monologinės¹⁴ kalbos raiškos atvejai. Būtent tokia korekcija aptinkama daugelyje surinktų pavyzdžių surieveksmiai *tiksliau, teisingiau, tikriau, geriau, pvz*¹⁵:

Viskas buvo apgalvota iki smulkmenų. Rytoj, tiksliau – jau šiandien, nes už lango tuoj pradės aušti rytas, – tėvo mašina jis turi vežti Ovidijų, Luką.

Moku aš dar, geriau pasakius – mokėjau ir rimtų dalykelių. Ir Bacho, ir Černio.

Kad ji perprastume, neišvengsime drastiškų paralelių, nors jaučiuosi ne visai drąsi tokiu tonu kalbėdama apie žmogų, tikriau sakant, apie vyrą, nors kalbos apie moterį, kaip apie primityviąją gamtą, regis, nieko labai nešokiravo.

Pusbrolis, teisingiau tariant, antros, o gal trečios eilės pusbrolis, bet vis tiek vienas iš nedaugelio Lino giminaičių.

Šios frazės turi tiesioginę reikšmę, rodo natūralias tinkamo žodžio paieškas, yra vartojamos dalykiniais kalbos korekcijos sumetimais, pasakymas neturi ekspresinės paskirties. Kalbėtojui pirmiausia atėjusios į galvą ir pavartotos kalbinės priemonės jam pačiam pasirodo neinformatyvios (plg. trečia ir ketvirtą pavyzdį – patikslinimus dėl žmogaus ir pusbrolio) ar dėl kitų priežasčių netinkamos (plg. laiko nusakymą pirmame ir antrame pavyzdyje), todėl nedelsiant pasitelkiama korekcija: tame pačiame sakinyje tuoj po metakalbiniais komentarais *tiksliau, tikriau sakant, geriau pasakius* ar *teisingiau tariant* patikslinami pasakymai. Aptartieji pavyzdžiai rodo, kad metakalbinį vienetą gali sudaryti keičiantys vienas kitą pavieniai žodžiai (*rytoj – šiandien, žmogus – vyras*) arba skirtingos žodžių formos (*moku – mokėjau*). Vis dėlto kartais dalykinė korekcija būna labiau išplėtotą, gali būti pakartotas ir tas pats žodis, kurį norėta patikslinti, pavyzdžiui, daiktavardis *pusbrolis* tikslinamas konstrukcija *antros, o gal trečios eilės pusbrolis*. Galima sakyti, kad taip adresantas atskleidžia savo nuovoką ir tam tikrą lingvistinį išprusimą.

¹⁴ „Kalbotyros terminų žodyne“ žodis *monologas* apibūdinamas kaip „kalbėjimo forma, kai kalbama tarsi su pačiu savimi ir nelaukiama kalbos adresato atsakymo“ (Gaivenis, Keinys 1990, 126).

¹⁵ Tekste pateikiama po vieną ar kelis šio tipo pavyzdžius, daugiau jų galima pasižiūrėti 1 priede, 40 p.

Dalykinė korekcija yra ieškojimas tinkamiausio žodžio nusakyti mintį, pabrėžti sakoma dalyką, pvz.:

*Štai ir priartėjo arba, **tikriau sakant**, atėjo mano išvykimo į Angliją diena.*

*Prašė savivaldybę, kad ši leistų už sutaupytus, **tikriau sakant**, likusius nuo šildymo, apšvietimo, pinigų nusipirkti dauginimo aparatą.*

Kalbėtojas pavartotą žodį laiko netikslu, netinkamu nusakyti situacijai, įvertinti ją, todėl ieško kito žodžio, kuris patikslintų kalbėtojo mintį, kaip pirmame pavyzdyje, kai vietoj žodžio *priartėjo* pasirenkamas kitas veiksmazodis *atėjo*, nes šią dieną jis jau išvyksta į Angliją, o žodis *priartėti* laiko atžvilgiu „Lietuvių kalbos žodyne“ aiškinamas kaip „slinkti artyn“ (LKŽe), vadinasi jis yra netinkamas, todėl adresantas tiksliną pasakymą. Antrame pavyzdyje autorius nori pabrėžti, kad pinigai buvo nesutaupyti, o likę nuo šildymo ir apšvietimo, norėdamas išreikšti mintį aiškiai ir, kad ji atspindėtų realią situaciją, adresantas tikslina savąją kalbinę raišką.

Panaši situacija dažnai aptinkama ir kituose tiriamosios dalykinės korekcijos imties pavyzdžiuose, nes juose beveik visada (ar dažniausiai) pats adresantas patikslina išsakytos minties kalbinę raišką, nes siekia sukonkretinti pasakymą, kad adresatui tai, kas pasakyta, pasidarytų aiškiau, pvz.:

*Rosenzweigas pradeda realia žmogaus patirtimi, **tiksliau** – mirties baime. Kadangi filosofija negali išgydyti žmogaus nuo šios baimės, filosofija yra klaidinga, taip pat klaidinga jos pretenzija.*

Pagrindiniai komunistų veikimo metodų pakeitimai pastebimi šiuose kontinentuose: Afrikoje, Azijoje (geriau sakant, kolonijose) ir Europoje bei Amerikoje.

Nors apskritai korekcijos figūra dažniausiai praplečia sakinio konstrukcija, šiais atvejais, atvirkščiai, mintis siaurinama. Konkretesniai vaizdui realizuoti pasakymas dalykiškai konkretinamas, siaurinamas, nes kalbėtojas abstraktesnei, nesukonkretintai, išsakytai minčiai ieško tinkamesnio raiškos varianto. Akivaizdu, kad adresantas savo pavartotą žodį laiko netikslu, tik iš dalies tinkamu kalbamajam dalykui įvardyti, todėl ieško jo kalbinius ketinimus labiau atitinkančio žodžio ar konstrukcijos. Tai gali būti ir tam tikros sąvokos išskleidimas (*reali žmogaus patirtis – mirties baime*), ir apibendrinamojo pobūdžio žodis, kaip kitame pavyzdyje, kur vietoj konkrečių žemynų pavadinimų *Afrika* ir *Azija* pasirinktas bendresnės reikšmės žodis *kolonijos*.

Neretai dalykinė korekcija pasirenkama, kai kalbėtojas, vartodamas metakalbinį komentarą, turi tikslą pateikti naują informaciją, pvz.:

*Tokiai tvarakai, o **tiksliau** – medikų nesąžiningumo praktikai, Valstybinio socialinio draudimo įstatymo pataisa, įsigaliojusia nuo šių metų gegužės 4 dienos, buvo padarytas galas.*

*Ir po jėzuitų ordino panaikinimo ne kas kitas, kaip dar prieš 1773 pagarsėjęs jėzuitas M. Počobutas tapo Vyriausios Lietuvos Mokyklos organizatorium, **geriau sakant**, V amžiuje jau gerokai prieš tai paimtos krypties tęsėju ir naujoms sąlygoms pritaikytoju.*

Abiejuose pavyzdžiuose aiškiai galima matyti, kad pateikiama nauja, papildoma informacija, kuri praplečia sakinio mintį. Tokia papildoma informacija padeda adresatui susidaryti aiškesnę vaizdą, geriau suprasti mintį, kurią kalbėtojas nori pasakyti. Naujos informacijos pateikimas yra viena iš pagrindinių dalykinės korekcijos funkcijų, kuri tais atvejais, kai mintis pasakyta ne iki galo, padeda kalbėtojui, o kitu atveju padeda klausytojui išgirsti daugiau informacijos ir aiškiau suvokti pasakymo esmę.

Taigi, dalykinė korekcija išsamiau, konkrečiau atskleidžia kalbamąjį dalyką. Iš analizuotų pavyzdžių paaiškėja, kad adresantas paprasta, dalykine korekcija tikslina savo pasakymų kalbinę raišką. Kuriant dalykinę korekciją siekiama apibendrinti ar sukonkretinti mintį, kitu atveju – ją patikslinti, nes norima pateikti daugiau informacijos ir tuo pačiu išplėsti sakinio konstrukciją. Metakalbinių komentarų surieveiksmiais *tiksliau*, *teislingiau*, *tikriausiai*, *geriau* paskirtis dalykinės korekcijos kontekste yra atkreipti dėmesį, kad prieš tai pasakyta mintis bus tikslinama.

3. 1. 2. Kalbos dalių ir jų formų abipus metakalbinio komentaro dažnumas

Aiškinantis korekcijos atvejus paaiškėjo, kad abipus metakalbinio komentaro dalykinėse korekcijose mintys reiškiamos ta pačia kalbos dalimi. Kalbėtojas dažniausiai patikslina savo kalbinę raišką daiktavardžiu, nes tai viena svarbiausių kalbos dalių, kuri padeda aiškiai suvokti pasakytos frazės mintį, reikšmę, pvz.:

*Ne veltui ir kitos tautos atidžiai stebi anglybių, **tiksliau** – amerikonybių, agresiją į savo kalbas ir visokiais būdais stengiasi joms pastoti kelią.*

*„Visiškai slaptai“ skaitymų partijos komitetų plenumuose ir net pirminėse organizacijose, būdavęs ir savotiškas tokių dokumentų aptarimas, o **geriau pasakius**: pritarimas jiems.*

*Valdyti turėjo seimas – **teislingiau pasakius**, grupuotės. Tačiau nevaldė niekas.*

Šiuose pasakymuose prieš metakalbinį komentarą yra daiktavardžiai, kuriuos adresantas tikslina ir keičia kitais, norimai minčiai išreikšti labiau tinkamais daiktavardžiais (*anglybės* – *amerikonybės*; *aptarimas* – *pritarimas*; *seimas* – *grupuotės*). Galima daryti prielaidą, kad kalbėtojas pirmiausia pavartoja į galvą atėjusį žodį, o vėliau, pagalvojęs ir įterpęs į kalbą metakalbinį komentarą, pakeičia jį tikslesniu žodžiu, šiuo atveju – daiktavardžiu.

Kiti pavyzdžiai rodo, kad adresantas pasakyme tikslina veiksmą, t. y. renkasi kitus veiksmožodžius ar veiksmožodines konstrukcijas, pvz.:

*Birbynės, muziką bažnyčioje nėra lengva, nes labai trūksta medžiagos, **teisingiau sakant**, jos ir nėra.*

*Ji nepašalina žemiškų malonumų ir džiaugsmų, bet šią žemišką gyvenimo dalį padaro dvasinio gyvenimo sudėtine dalimi arba, **geriau pasakius**, žemiškąjį gyvenimą persunkia dvasinių tikslų siekimu.*

*Tai rodė, kad audra nebe toli, ir jis ne tik ėmė dar skubiau kopti aukštyn, bet net pamiršo, **tiksliau** – nebekreipė dėmesio į tą kišenėje besidaužantį akmenį.*

Pasitelkus dalykinę korekciją, šiuose pasakymuose realizuojamos situacijos, kai netiksliai ar nepakankamai aiškiai veiksmą nusakantis veiksmožodis patikslinamas paties kalbėtojo, kad adresatas suvoktų mintį taip, kaip adresantas nori ją pateikti. Veiksmožodis yra ne mažiau svarbus sakinio komponentas kaip ir daiktavardis; jis taip pat turi būti pasirenkamas atsakingai, kitaip mintis gali likti nesuprasta.

Dalykinės korekcijos pavyzdžių imtyje rasta ir kitų kalbos dalių, tarp jų ir įvardžių, patikslinimo, pvz.:

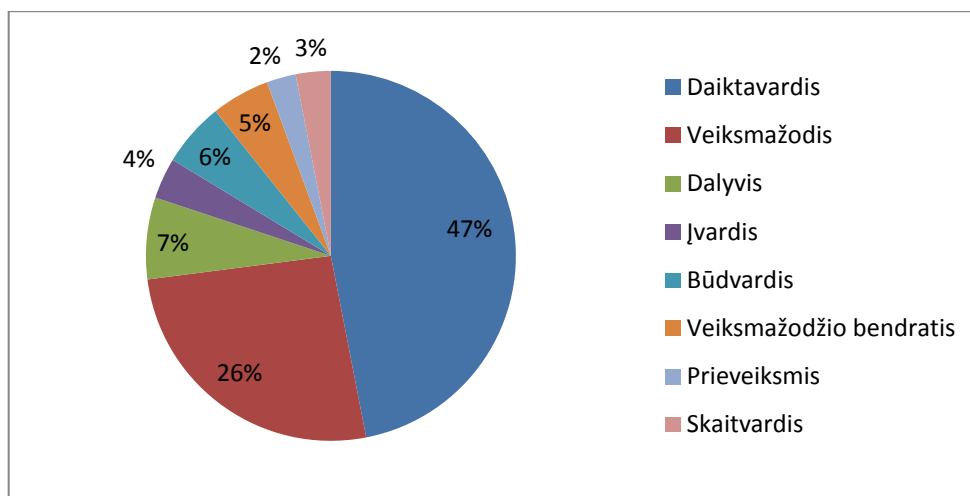
*Na, o tie, **tikriaus sakant**, tos, kurias dar radau, gerokai pasikeitusios, pasiligojusios, ir dainos daugeliui jų, išskyrus kiek jaunesnę Genę Lukšienę.*

*Arklį toliau vedėme jau mudu su Vycka, o **teisingiau pasakius** – tai aš, nes būry (koks tau būrys, ėjom devyniese) buvau jauniausias ir todėl kitiems patogus įsakinėti: padaryk tą, o dabar aną.*

Šiuose pavyzdžiuose tikslinamas įvardis, pirmame pavyzdyje kalbėtojas nori pabrėžti ir patikslinti, kad asmenys, kuriuos jis rado pasikeitusius, pasiligojusius buvo moteriškosios lyties, tad iš karto pasitaiso. Antruoju pavyzdžiu kalbėtojas nori pabrėžti, kad arklį vedė ne du žmonės, bet jis vienas, šitaip jis savaip išreiškia nuoskaudą, nusivylimą, kad jis yra išnaudojamas, nes yra jauniausias. Kalbėtojas, patikslindamas savąjį kalbinę raišką parodo, kad jam svarbu pateikti tiksliai, tikrą informaciją.

Ištyrus surinktus pavyzdžius išsiaiškinta, kuriomis kalbos dalimis dalykinėje korekcijoje reiškiamas tikslinimas¹⁶ (žr. 1 pav.):

¹⁶ Paveiksluose pateikta procentaliąji išraiška, o apibendrinimuose procentai išreiškiami konkrečiais skaičiais.



1 pav. Kalbos dalių, kuriomis reiškiamas tikslinimas, dažnumas

Pirmasis paveikslas rodo, kad dažniausiai minties tikslinimas reiškiamas daiktavardžiu (93 pvz.). Taip pat dažnai mintis tikslinama veiksmažodžiu (51 pvz.), yra atvejų kai tikslinimas reiškiamas dalyviu (14 pvz.), būdvardžiu (11 pvz.), veiksmažodžio bendratimi (10 pvz.), įvardžiu (7 pvz.). Mažiausiai tikslinama skaitvardžiu (6 pvz.), prieveiksmiu (5 pvz.).

Vadinasi, kalbėtojas dažniausiai po metakalbinio komentaro tikslina netinkamai pasirinktą daiktavardį. Neretai tikslinimas išreiškiamas veiksmažodžiu, nes kalbėtojas pasirenka netikslų žodį ar frazę veiksmui nusakyti, todėl tuoj pat jį patikslina. Tikslinimas išreiškiamas ta pačia kalbos dalimi kaip ir prieš metakalbinį komentarą, nes autorius siekia išlaikyti sakinio aiškumą, konkretumą, dalykiškumą.

3. 1. 3. Tikslinamasis dalykinės korekcijos objektas

Adresantas, nuosekliai dėstydamas savo mintis, siekia, kad pasakytas tekstas, frazė, sakinys turėtų prasmę. „Lietuvių kalbos žodynas“ žodį *prasminis* aiškina kaip „turintis, teikiantis prasmę“, (LKŽe). Dalykinės korekcijos pavyzdžius galima priskirti įvairioms prasminio tikslinimo kategorijoms, kurias autorė išskyrė į: požymio, veiksmo, daikto, kiekio, laiko, asmens, vietos, pvz.:

Neskubėkime smerkti. Dilgėlė, tiksliau didžioji dilgėlė, yra verta pagarbos. Mokslininkai ją vadina vitaminų sandėliu, natūralių mineralinių medžiagų saugykla.

Dalykiškai, tiesiogiai konkretinamas dilgėlės požymis, tikslinama jos rūšis, atmaina terminu, nusakančiu išvaizdą (dydį). Kalbėtojas nori tiksliai perteikti mintį, todėl tikslina pasakymą, kuri priskiriama požymio prasminio tikslinimo kategorijai.

*Jų bendra bėda, kad jie buvo ir liko sovietiniai žmonės ligi kaulų smegenų. Taigi ir naujoji valdžia organizuoja sovietiniais, **tikriau sakant**, feodaliniais principais.*

Šiame pavyzdyje taip pat adresantas tikslina požymį. Jis teigia, kad naujoji valdžia vadovaujasi ne sovietiniais, bet feodaliniais principais. Šios kategorijos pavyzdžių yra daugiausiai, nes kalbėtojas nėra tikras, ar užteks apibūdinimo prieš metakalbinį komentarą, todėl patikslina ir papildo jį. Veiksmo prasminio tikslinimo kategorija taip pat dažna dalykinės korekcijos pavyzdžiuose, pvz.:

*Išėjom vieną vasaros vakarą mes trise – Geniukas, Jaunutis ir aš – į kaimą pasišmonėti, o **tiksliau**, nusifotografuoti – „įamžinti mūsų draugystę“, kaip pareiškė Jaunutis.*

*Tai buvo „Vaidilos“ teatro užuomazga. Šis teatras turėjo gana gerų aktorių, iš kurių keletas yra ir šiame krašte. Pasiskirstę pareigomis, **tikriau sakant**, sudarę planą, išvykome iš Vilniaus.*

*Mirti šitaip... Jis gūžtelėjo pečiais, arba, **geriau sakant**, pamėgino gūžtelėti, nes truktelėjo tiktai kairysis petys.*

Šios frazės yra pavyzdžiai, kurie priklauso veiksmo prasminio tikslinimo kategorijai. Čia aiškiai, dalykiškai patikslinamas, konkretinamas veiksmas. Tiesiogiai, be ekspresijos, autorius patikslina veiksmą, kuris labai svarbus suvokti kalbėtojo pasakymą. Kalbėtojas tikslina veiksmą dalykine korekcija, nes nori sukonkretinti prieš metakalbinį komentarą įvardytą veiksmą (*pasišmonėti – nusifotografuoti; pasiskirstyti pareigomis – sudaryti planą; gūžtelėti pečiais – pamėginti gūžtelėti*).

Rasta nemažai pavyzdžių, kai vienas iš pagrindinių pasakymo komponentų, kuriam tikslinti praverčia dalykinė korekcija, yra veikėjo, asmens pavadinimas. Tiek sakinyje, tiek teksto ištraukoje matyti, kad kalbėtojas, pasirinkęs netikslų asmens apibūdinimą, tuoj pat pasitaiso, t. y. pasitelkia asmens tikslinimo kategoriją, pvz.:

*Mūsų filosofai – **geriau pasakius**, filosofijos mokytiniai, kompiliacijos meisteriai, ir yra tokie cirko liūtai.*

*Kitame kampe apsitūlojusi visiems puikiai pažįstama skara, išsikėtojusi per storumą, sėdėjo rašytoja Žemaitė, **geriau pasakius**, jos nūdienė antrininkė, bet tikrai rašytoja – plati, rauplėtu veidu, ir mezgė ilgą kaip Martinaičio ar Baltijos kelias šalį.*

Tokių korekcijos atvejų, kai tikslinamas asmens pavadinimas, pasitaiko neretai. Pirmame pavyzdyje paminėtas asmenų grupės pavadinimas *filosofai* patikslinimas trumpai ir konkrečiai: kalbėtojas nori pabrėžti, kad veikėjai dar neturi filosofijos laipsnio, o yra tik jų mokiniai (tiesa,

pasirinktas žodis *mokytiniai*¹⁷ sukuria tam tikrą vaizdinį, kuris nėra visiškai neutralus, tačiau ir prie vaizdingų posakių jis nepriskirtinas). Antrame pavyzdyje tikslinamas konkretus asmuo, įvardytas slapyvardžiu, tačiau kalbama ne apie Žemaitę, bet kitą moterį, kuri savo išvaizda buvo panaši į rašytoją. Toks adresanto tikslinimas parodo jo atsakingumą ir nuovokumą, nes adresatui svarbu žinoti tikslų, konkretų asmenį, kad galėtų susidaryti bendrą vaizdą.

*Valė ima moti ir šaukti: „Cile, Cile!“ Ji, pasirodo, atpažino Cilę iš savo veliūrinės skrybėlės, **geriau sakant**, atpažino ją tik iš brylių, nes ant skrybėlės užmauta dar kailinė minko kepurė.*

Ši frazė daikto konkretinimo, patikslinimo pavyzdys. Autorius aiškiau nusako daikto pavadinimą (tiksliau patikslina daikto dalį). Kalbėtojas tikslina iš ko veikėjas atpažino asmenį, pavadintą Cile. Ji buvo atpažinta ne iš skrybėlės kaip visumos, bet tik iš jos dalies, t. y. brylių (plg. „Lietuvių kalbos žodyne“ žodžio *brylius* antra reikšmė yra „skrybėlės kraštas“ (LKŽe).

Laikas yra vienas iš lokacijos komponentų, todėl kalbėtoji svarbu nusakyti jį tiksliai. Laikas – „pagrindinė pasakojimo ašis, pagal kurią išsidėsto erdvės detalių, veiksmo, priežasčių ir išgyvenimų masyvas“ (Vaskelienė 2007, 76). Tai kategorija, svarbi kiekviename sakinyje, tekste, kūrinyje, todėl korekcijos atvejų, kai tikslinamas laiko nusakymas, rasta ir analizuojamuose pavyzdžiuose, pvz.:

*Tuo metu choras užgiedojo „Lietuva, tėvyne mūsų“, o tatai dar labiau pakėlė publikos patriotinę aistrą. Vakaras, arba, **geriau sakant**, rytas, užsibaigė šokiais. Grojo husarų orkestras, susidedantis iš 32 dūdorių.*

*Vis dėlto aš manyčiau ir prašyčiau deputatus pritarti, kad Ignalina čia būtų įrašyta į šitą dokumentą, kad nereikėtų vėl rytoj ar, **tikriau sakant**, poryt siūlyti naują komisiją sudaryti.*

Kalbėtojas supranta, kad laikas svarbus prasminiam minties suvokimui, tad pasakydamas jį netiksliai, tuoj pat pasitaiso. Pirmajame pavyzdyje atkreipiamas dėmesys į paros metą (*vakaras – rytas*), o antrajame – į dienų seką (*rytoj – poryt*), kai vyksta tam tikras veiksmas.

Ne mažiau svarbus nei laikas yra ir vieta. Vieta yra „aplinka, kurioje vyksta pasakojamos istorijos veiksmas ar lyrikos kūrinio lyrinis vyksmas <...> viena iš būties ir mąstymo formų“ (Vaskelienė 2007, 75). Vietos konkretinimas taip pat paplitęs dalykinės korekcijos pavyzdžiuose, pvz.:

*Šeimininkavo ūkvedys Lukoševičius, turėjęs piktą šunį, vardu Hitleris. Mokykla buvo įrengta didelio namo antrajame aukšte, o pirmajame (**teisingiau pasakius**, pusrūsyje) buvo tvartas.*

¹⁷ „Dabartinės lietuvių kalbos žodyne“ žodis *mokytinis* apibūdinamas kaip „mokytas žmogus, inteligentas“ (DLKŽ 2000, 405).

*Deja, tais laikais kioskai jau buvo nunykę, **tikriau sakant**, kioskas Vištų gatvėje liko vienintelis – Liegenos pranašysčių kioskas, kuriame ir buvo parduodami bilietai.*

Vieta – svarbus sakinio komponentas, leidžiantis geriau įsivaizduoti aplinką, kurioje vyksta veiksmas. Kalbėtojas sąmoningai patikslina vietą, kad klausytojas sužinotų daugiau apie veikėjus supančią aplinką.

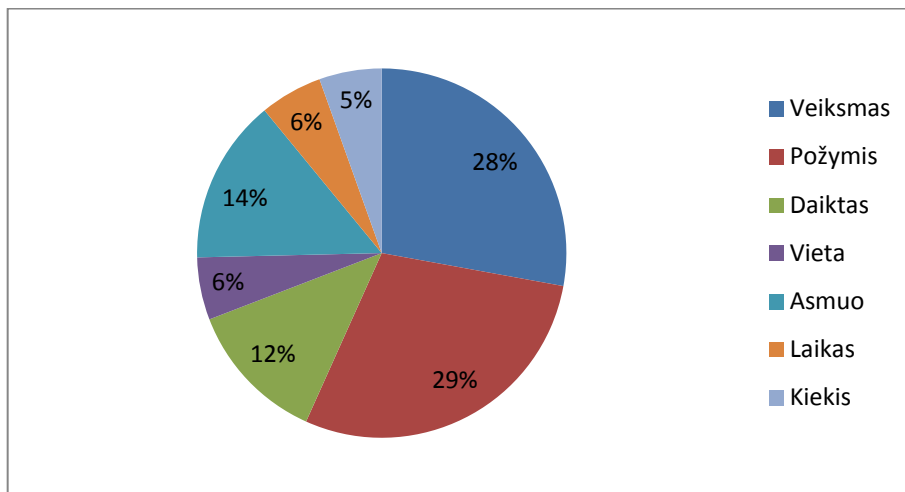
*Prie krioklio, **tiksliau** – dvių ten esančių krioklių, labai sušalau. Gal todėl man nebuvo smagu.*

*Rašoma apie tris, o **tikriau sakant**, apie keturias Gombrowicziaus knygas, neseniai pasirodžiusias Prancūzijos knygynuose.*

*Šiandien nieko nenustebinsi pareikšdamas, kad daugybė mūsų gyvenimo bėdų ir ydų – tai 50 metų trukusios okupacijos, o **teisingiau sakant**, okupacijų, padaras.*

Šiuos pavyzdžius galima priskirti prie kiekio tikslinimo kategorijos. Nors tokių pavyzdžių rasta mažai, jie taip pat aktualūs dalykiniai korekcijai aptarti. Pavyzdžiuose tiesiogiai, paprastai konkretinama kiekybė (ne vienas krioklys buvo, o du; ne trys, o keturios knygos pasirodė knygynuose; ne viena 50 metų trukusi okupacija, bet kelios – ir iki tol buvusios okupacijos).

Ištyrus surinktus pavyzdžius išsiaiškinta, kam pasitelkiama dalykinė korekcija, kas yra tikslinama, konkretinama, vardijama (žr. 2 pav.):



2 pav. Tikslinamasis dalykinės korekcijos objektas

Antrojo paveikslo duomenys rodo, kad dalykinis tikslinimas dažniausiai vartojamas požymiams (58 pvz.) ir veiksams (56 pvz.) patikslinti, taip pat tikslinamas, konkretinamas asmuo (29 pvz.), daiktai (25 pvz.), vieta (11 pvz.), laikas (11 pvz.), kiekis (11 pvz.).

Taigi galima teigti, kad požymio ir veiksmo objektai tikslinami dažniausiai. Tokie prasminiai tikslinimai yra konkretesni, tikslesni, kartais jais pabrėžiama kalbinė adresanto nuovoka, tam tikras kalbinis išprusimas. Dalykinis tikslinimas skirtas netinkamo žodžio pakeitimui į tinkamą, aiškesnį, konkretesnį. Koreguojant kalbinę raišką, siekiama patikslinti, sukongretinti sakomą mintį.

3. 2. Figūrinės korekcijos kūrimas

3. 2. 1. Figūrinės korekcijos paskirtis

Figūrinė korekcija gali būti vartojama tiesiogine reikšme, bet, kitaip negu dalykinė korekcija, ji turi ekspresinę paskirtį, aktualizuoja pasakymą, pvz¹⁸ .:

*Pernelyg maža laiko, karo gydytojų komisija irgi skuba. Todėl teks praleisti Hrasildos ir Danielės konfliktą, **tikriau sakant**, kvailą idūkusios Hrasės puolimą prieš ligonę.*

*Katiliškio kūrybai galioja abi meno sąvokos. Jo tikrai savitas kūrybinis pasaulis išauga organiškai iš gyvenimo tikrovės kaip gėlė arba, **geriau sakant**, kaip ropus, išsišakojęs qžuolas.*

Šie pavyzdžiai nuo fakto konstatavimo eina prie vaizdo, subtilaus pašmaikštavimo, visais atvejais autorius stengiasi pritraukti dėmesį, sužavėti savo išmone ir kūrybingumu. Vadinas, figūrinė korekcija sukuria dėmesį patraukiantį vaizdą, kuris adresatui būtų patrauklus, įtraukiantis.

Figūrinei korekcijai būdingas antonimiškumas, kuriuo siekiama ekspresijos, ryškaus kontrasto, pvz.:

Jau dabar V. Blinkevičiūtės žinybą tiksliau būtų vadinti Socialinės apsaugos ir nedarbo ministerija, nes darbo Lietuvoje lieka vis mažiau. Nedarbas gali tapti viena kliūčių kelyje į Europos Sąjungą.

*Šiuo metu vyksta dvi parodos apie nykimą arba, **teisingiau sakant**, apie virsmą. Pirmoje salėje eksponuojami jaunos talentingos tapytojos Gabrielės Gervickaitės kūriniai.*

Pirmame pavyzdyje šmaikštaujama, ironizuojama: tikslinimo komentaru pereinama prie antonimo: *darbo – nedarbo* ministerija. O pastarasis pavadinimas nedalykinis, netikras, galima sakyti, neįmanomas. Antrame pavyzdyje nuo *nykimo* pereinama prie *virsmo* – kitaip nei pirmame pavyzdyje, einama nuo neigiamo einama prie teigiamo antonimo. „Dviejų raiškos priemonių gretybė išryškina jų prasmės skirtumus, verčia įdėmiau įsiklausyti, įsižiūrėti į antrąjį, autoriaus norimą pabrėžti variantą“ (Župerka 2012, 106).

*Antanas Butkus, **tiksliau** – Antanėlis, ūgiu šitam pulkely mažiausias (bet atsarginis žaidėjas tai tik ne jis), eina pirmas.*

Šiame pavyzdyje tikro tikslinimo nesama, tikslus nusakymas yra *Antanas Butkus*, o deminutyvas *Antanėlis* yra subjektyvus vertinimas, kuriuo siekiama ekspresijos, įspūdžio.

Prieveiksmiais *tiksliau*, *teisingiau*, *tikriau*, *geriau*, kuriant figūrinę korekciją nuo tiesioginės sąvokos pereinama prie stipresnio, įspūdingesnio žodžio, frazės, pvz.:

¹⁸ Tekste pateikiama po vieną ar kelis šio tipo pavyzdžius, daugiau jų galima pasižiūrėti 1 priede, 55 p.

*Protėviai bei tėvai, net mūsų broliai užmiršo pagrindinį dalyką arba **geriau pasakius** gūdžioje vergijos naktėje prarado nuovoką ir nepajėgė atskirti literatūros nuo žurnalistikos, pedagogikos, politikos, aplamai nuo raštijos.*

*Deja, mokytojo, gaunančio kelių šimtų litų algą, **tiksliau** – pašalpa gyvybei palaikyti, profesija nėra prestižinė ir čia nesiveržia proto bokštai, o jei tokie ir ateina į mokyklą, ne visi išgali rasti litų knygoms.*

Abiejuose pavyzdžiuose realizuojama situacija, kurią adresantas patikslina, siekdamas intensyvumo, adresato susidomėjimo ir ekspresyvumo (*užmiršo pagrindinį dalyką – prarado nuovoką ir nepajėgė atskirti; alga – pašalpa gyvybei palaikyti*). Figūrinė korekcija ne visada vartojama tiesiogine reikšme, yra ir perkeltinės reikšmės korekcijos atvejų:

*Genetiškai F1 kartos augalai – tai pusbroliai ar pusseserės, o dar **tiksliau** – dvyniai.*

Čia perkeltinės reikšmės pasakymai – dvinarės įsmeninančios metaforos (*augalai – pusbroliai...*), ne termininiai pasakymai, neįprastiniai, kasdieniai tiesioginės reikšmės pasakymai, o frazė išreikšta ekspresyviai, patraukliai.

*Gal iš tikrųjų tas Zuika ir nėra toks blogas mokinys. **Tiksliau pasakius**, ne mokinyš, o vaikas, nes mokymasis jam visai nerūpi.*

Tai ekspresyvus tikslinimas, figūrinis, nes tikslinimu šmaikštaujama. Pasakymas *ne mokinyš* turi perkeltinę prasmę: juk Zuika iš tikrųjų yra mokinyš, nors jam ir nerūpi mokymasis.

*Kavinė ir man patiko. Aš prijunkau prie jos lyg veršis prie karvės. Vis dažniau troškau kuo nors palepinti, **tikriaus sakant**, padeginti gomurį.*

Šiame pavyzdyje po metakalbinio komentaro realizuojama metafora *padeginti gomurį*, kurios tiesioginė reikšmė „paskanauti“. Adresantas siekia ekspresyvumo savo tekste, todėl vartoja perkeltinės reikšmės figūrinę korekciją.

*Summa summarum iš visos žmogiškos išminties labiausiai „auksinė“ arba **tiksliau** „paaukuota“ išmintis tokia: no quid nimis – per mažai arba per daug.*

Ir čia esama figūrinio tikslinimo, nes nuo vieno metaforinio epiteto einama prie kito, „atsargesnio“.

Taigi, figūrinės korekcijos kūrimas vartojamas suteikti pasakymui ekspresyvumo, suaktyvinti klausančiojo, skaitančiojo dėmesį. Figūrinės korekcijos siekis perteikti mintį taip, kad ji sudomintų ir intriguotų.

3. 2. 2. Priemonės, padedančios kurti figūrinę korekciją

Raiškos ir kitos priemonės padeda išreikšti pasakymo idėją, atskleisti motyvaciją, jausmus ir mintis, veiksmo aplinkybes, sukurti tam tikrą atmosferą. Yra keletas raiškos priemonių, kurios padeda kurti figūrinę korekciją, viena iš jų – metafora:

*Iš padebesių atskrido vėjo gūsis, ir po aikštę, aplink galvą ėmė skraidyti gausybė „baltų balandžių“, **tiksliau** – popieriai popierėliai.*

Šį pavyzdį galima būtų laikyti ir dalykiniu tikslinimu, nes nuo metaforos pereinama prie tiesioginės reikšmės, vis dėlto labiau tai panašu į figūrinę korekciją, nes toji tiesioginė reikšmė nusakyta etimologine figūra (samplaika iš tos pačios šaknies žodžių).

Tai kyla iš Dievo dovanai būdingos malonės dinamikos: pats Dievas atgaivina savo dovaną arba, teisingiau pasakius, išlaisvina joje slypinčius nepaprastus malonės ir atsakomybės turtus.

Adresantas sakinyje nuo vienos metaforos eina prie kitos – stipresnės. To rezultatas – vaizdingas, intensyvus, perkeltinės reikšmės nuspalvintas sakinys.

Londono Kju soduose didžiausia ir nemaloniausia kvepianti, tiksliau – dvokianti pasaulio gėlė išskleidė savo milžinišką žiedą.

Šiame pavyzdyje pavartota antonimų pora *kvepianti* – *dvokianti* suteikia pasakymui įspūdžio, emocingumo, sakinys tampa įdomus, vertas dėmesio, traukiantis akį.

Vėl viską reikės iš naujo. Vėl ryt ar poryt belskis, geriau sakant, dramblok šitokį kelią. Ir ne tokį jau saugų.

Šiame pavyzdyje autorius vartoja veiksmazodžio bendraties *eiti* sinonimus, kurie yra ekspresyvūs, vaizdingi. Tiek prieš metakalbinį komentarą, tiek po jo adresantas pasirenka vaizdingus žodžius.

Teismo procesas, tiksliau pasakius, teismo proceso vaizdavimas, vyko rusų kalba. Buvo pasiūlytas vertėjas, tačiau iš jo pirmųjų žodžių supratęs, kad lietuviškai tas jų vertėjas gerai nemoka.

Teisybė, Vilniaus stotyje, geriau pasakius, skvero brūzgynuose, kur belaukdamas ešelono į Petrogradą, užkandžiavau ant suolo, tankynėje užgirdau mandagia lenkų kalba.

Šiuose pavyzdžiuose matyti, kad kalbėtojas ne tiek tikslina, kiek nori parodyti neigiamą vertinimą. Pirmas pavyzdys atskleidžia, kad iš tikrųjų teismo procesas nevyksta, jis tik vaizduojamas, o realiai teismo proceso sąlygos neleidžia jam įvykti. Antrame pavyzdyje pabrėžiama vieta, kurią kalbėtojas vertina neigiamai, todėl figūrinės korekcijos pagalba išreiškia savo nuomonę.

*Ramzis, Amenis ir Aša žiūrėjo, kaip Seramana valgo – **teisingiau sakant, šluoja viską nuo stalo**.*

Figūrinė korekcija sukurta pasinaudojus frazeologizmu *šluoti viską nuo stalo*. Nuo paprasto veiksmo – valgymo – pavadinimo pereinama prie intensyvesnio ir vaizdingesnio apibūdinimo, kuris suteikia pasakymui ekspresyvumo.

Stambusis pirkėjas – Baltarusija – mus apvyniojo apie pirštą¹⁹, o tiksliau, vietoj šimtu milijonų dolerių už parduotą elektrą kaimynai parodė trijų pirštų kombinaciją.

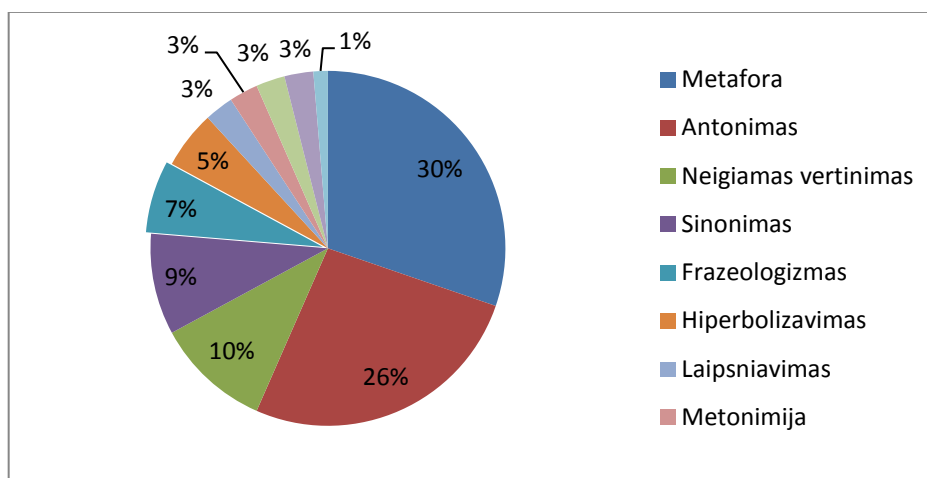
Ši frazė įdomi tuo, kad iš pradžių vartojamas frazeologizmas, o po to paaiškinama, patikslinama reali situacija, kuri nusakoma tai pat vaizdingai, neformaliai (*apvyniojo apie pirštą – parodė trijų pirštų kombinaciją*). Autorius sąmoningai siekia ekspresijos ir dėmesio patraukimo.

Savaitės pradžioje orai tapo truputį vėsesni, nors tiksliau būtų juos vadinti ne tokiais šiltais, bet atsižvelgiant į tai, jog dar tik vasario mėnesio pradžia, – ne tokiais karštais.

Jos dešinė, tiksliau, mažasis dešinės pirštelis, dar tiksliau, jos dūminiu, beveik juodu laku padengtas nagas, stumdo kažkokius balkšvus lašelius ant kairės rankos delno.

Šie tikslinimai susiję su laipsniavimo figūra (*vėsesni – ne tokie šilti – ne tokie karšti*) taigi, nors pirmuoju atveju pateikiama dalykinė informacija (tikslinamas oro apibūdinimas), bet abi frazės yra ekspresyvios, išraiškingos. Antrame pavyzdyje einama mažėjimo tvarka (*dešinė – mažasis dešinės pirštelis – nagas*), čia ne tik dominuoja laipsniavimo figūra, bet šio pasakymo konstrukcija taip pat įdomi, nes aktualizuojamas dvigubas tikslinimas.

Ištyrus surinktus pavyzdžius išsiaiškinta, kokiomis priemonėmis išreiškiamas tikslinimas (žr. 3 pav.):



3 pav. Priemonių, pasitelkiamų kuriant figūrinę korekciją dažnumas

Paveikslas rodo, kad daugiausia kuriant figūrinę korekciją pasitelkiama metafora (23 pvz.), antonimu (20 pvz.). Taip pat vartojamos ir kitos priemonės kaip neigiamas vertinimas (8 pvz.),

¹⁹ „Frazeologijos žodyne“ pasakymas *apie pirštą apvynioti* apibūdinamas kaip „apgauti“ (FŽ 2001, 532).

sinonimas (7 pvz.), frazeologizmas (5 pvz.), hiperbolė (4 pvz.), metonimija (2 pvz.), laipsniavimas (2 pvz.), litotė (2 pvz.), retorinis sušukimas (2 pvz.), deminutyvas (1 pvz.).

Taigi, pasirinktos priemonės parodo adresanto tikslus: ko jis siekia savo sukurta pasakymo figūrine korekcija. Įvairios raiškos priemonės tiek prieš metakalbinį komentarą, tiek po jo yra vienodai svarbios ir jų gretybė daro pasakymą įdomų, ekspresyvų, išraiškingą.

3. 2. 3. Kalbos dalių ir jų formų abipus metakalbinio komentaro dažnumas

Figūrinė korekcija kaip ir dalykinė – po metakalbinio komentaro surieveiksmiais *tiksliau, teisingiau, tikriaus, geriau* tikslinimas išreiškiamas ta pačia kalbos dalimi. Rasta atveju, kai daiktavardis keičiamas daiktavardžiu, pvz.:

*Tačiau miesto valdžios sprendimai, o **tiksliau** – jų vilkinimas pavertė šią teritoriją beveik „Stalkero“ zona.*

*Žuvusios kartos istorija, kartos, kuri nė pati nepajuto, kaip staiga atsidūrė anapus žaibiškai iškilusios barikados ir tapo batalijos dalyve, o **tikriaus sakant**, kvailos biurokratiškai politinės ofenzyvios taikiniu.*

Šiuose pavyzdžiuose daiktavardį tikslina kitas daiktavardis (*ne sprendimai, o jų vilkinimas; tapo ne batalijos dalyve, o taikiniu*). Frazės autorius pasirenka tinkamesnį variantą. Kalbos dalies pasirinkimas priklauso nuo norimo rezultato, ko siekiama kuriant figūrą, šiuo atveju adresantas siekia intensyvumo, vaizdingumo.

*Po šitos „lekcijos“ iškart mane pradėjo kankinti nežmoniškas troškulys. Pirmąkart savo gyvenime taip aštriai pajutau arba, gal **geriau pasakius**, taip tiesiogiai patyriau, ką žmogaus gyvybei reiškia vanduo.*

*Aš nubėgsiu ir pasirausiu savo drabužiuose, jeigu jūs, sere, neatsisakysite jais vilkėti. Jis taip vikriai išnėrė, arba, **tikriaus sakant**, išsliuogė, kad jo judesiai man pasirodė ne tiek panašūs į katės, kiek į gyvatės.*

Čia realizuojamos situacijos, kai vienas veiksmažodis keičiamas kitu, adresantas pasirenka stipresnį veiksmui nusakyti žodį, kuris kontekste atspindėtų situaciją tinkamai ir tuo pačiu ekspresyviai, pabrėžtinai.

*Būkite protingi. O gal **tiksliau** – jausmingi. Galbūt vienas vienintelis žvilgsnis, šypsena ar žodis – Šv. Valentino dieną jūsų gyvenimą apvers aukštyn kojom.*

Šiuo atveju autorius tikslina būdvardį, būdvardžiu. Adresantas atsižvelgia į pasakymo aplinkybes, turinį, todėl pirmąjį pavartotą būdvardį tikslina. Jis pasirenka jo nuomone tinkamesnį,

stipresnį žodį, taip parodo savo nuovokumą ir supratingumą, kad Šv. Valentino dieną reikia labiau vadovautis ne protu, o jausmais.

*Net keli šimtai tūkstančių parašų neprivertė Seimo daugumos apsvarstyti galimybių iš privatizuojamo (**tikriau sakant, grobstomo**) valstybės turto atstatyti žmonių santaupas.*

Tai figūrinės korekcijos pavyzdys, kai vienas neveikiamosios rūšies dalyvis keičiamas kitu (*privatizuojamas – grobstomas*). Autorius renkasi kitą neigiamos konotacijos variantą, taip išreiškdamas situacijos vertinimą iš savo pusės.

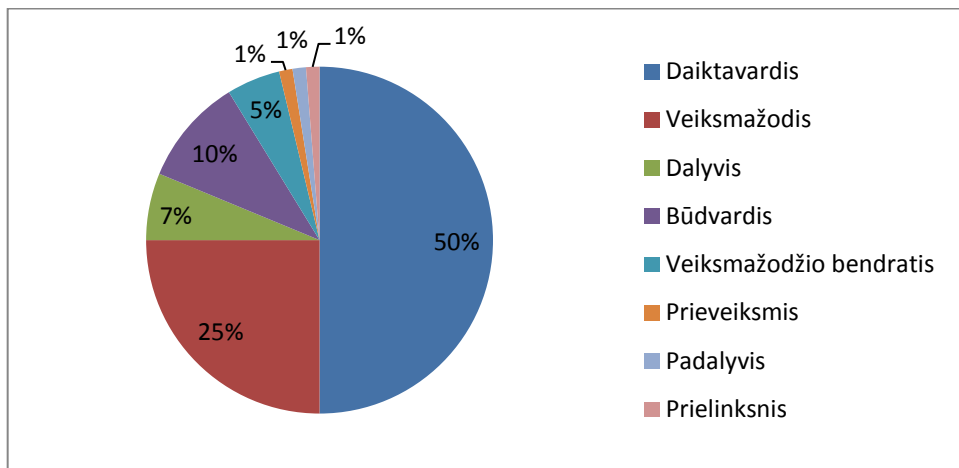
*Liaudies Seimas savo trijų dienų sesijoje paskelbė Lietuvą sovietine respublika ir nusiuntė Kremliai „prašymą“ ijungti Lietuvą į Sovietų Sąjungą – **tiksliau** – pasmaugti Lietuvos Laisvę, Nepriklausomybę ir valstybinį suverenumą.*

Veiksmažodžio bendratis, yra veiksmažodžio forma, kurią taip pat vartoja autorius, kurdamas figūrinę korekciją. Po metakalbinio komentaro pasirinktas stipresnis, ekspresyvesnis žodis *pasmaugti*. Taip autorius ekspresyviai parodo blogą Lietuvos situaciją, kuri nepalanki valstybei, bei jos suverenumui.

*Mums valgant kongietiškus pietus, ar, **tiksliau tariant**, nevalgant jų, Henryk nerangiai pasisuko ir bac!*

Čia kaip ir prieš metakalbinį komentarą tikslinimas išreiškiamas padalyviu. Autorius antonimų pora: *valgant – nevalgant*, suteikia sakiniui intrigos ir susimastymo, kas įvyko, kad valgymo procesas nebuvo sėkmingas. Išiktukas *bac* padeda išspręsti abejones ir galima suprasti, kad Henryk numetė ir sudaužė lėkštes, vadinasi antonimas *nevalgant* atspindėjo realią situaciją.

Ištyrus surinktus pavyzdžius išsiaiškinta, kuriomis kalbos dalimis figūrinėje korekcijoje reiškiamas tikslinimas (žr. 4 pav.):



4 pav. Kalbos dalių dažnumas figūrinėje korekcijoje abipus metakalbinio komentaro

Paveiksle matoma, kad, kaip ir dalykiniam tikslinimui, taip ir figūrinės korekcijos kūrimui dažniausiai pasitelkiamas daiktavardis (40 pvz.). Taip pat tikslinama veiksmažodžiu (20 pvz.), būdvardžiu (8 pvz.), dalyviu (5 pvz.), veiksmažodžio bendratimi (4 pvz.). Rečiausiai tikslinama prievieksmiu (1 pvz.), padalyviu (1 pvz.) ir prielinksniu (1 pvz.).

Taigi, kalbos dalies pasirinkimas nėra atsitiktinis, jis sąmoningai padeda kurti figūrinę korekciją, pabrėžti, išryškinti ją. Kalbėtojas tikslingai pasirenka kalbos dalį ir taip parodo savo išmonę, nuovokumą.

3. 2. 4. Tikslinamasis figūrinės korekcijos objektas

Remiantis turimais ir išanalizuotais pavyzdžiais, figūrinė korekcija tikslina veiksmą, požymį, daiktus ir vietą, pvz.:

Ypač dėkingas esu Tau už paliktą knygą „Duona ir debesys“. Suvalgiau ją, o teisingiau pasakius, ryte surijau – kaip duonos kepalą, pasikėliau su ja iki debesų.

Šis pavyzdys, tai – veiksmo tikslinimo atvejis. Autorius pasirenka tinkamesnį žodį nusakyti veiksmui, perteikti jį ekspresyviau, įdomiau (*suvalgyti – ryte suryti*).

Būkite protingi. O gal tiksliau – jausmingi. Galbūt vienas vienintelis žvilgsnis, šypsena ar žodis – Šv. Valentino dieną jūsų gyvenimą apvers aukštyn kojom.

Venecijos kino festivalio žiuri prizas „Už geriausiai parodytą žmogaus ir gamtos santykį“ skamba gana absurdiškai. Tiksliau būtų sakyti – nesantykį. Nes jokio ryšio tarp žmogaus ir gamtos nėra, abu uždari, ir tie ryšiai ropoja į visas puses kaip kažkokie vėžiagyviai.

Šiuose kontekstuose tikslinamas požymis, todėl pirmame pavyzdyje einama prie kito būdvardžio, kuris labiau tinka šiam pasakymui. Antrame pavyzdyje autorius tikslingai pasirenka antonimų porą *santykį – nesantykį*, tai pasakymui suteikia ironijos, parodo kalbėtojo poziciją.

Tai vienas, tai kitas parašo ar apysaką, ar romaną, ar dar ką nors, o aš vis išblaškau savo energiją smulkiems dalykams, žurnalistikai, tiksliau – duonai.

Yra taip pat stalių ir šaltkalvių dirbtuvės. Maistas labai blogas. Gauna per dieną po 300 gramų duonos ir 1,5 litro sriubos, tikriau sakant – vandens.

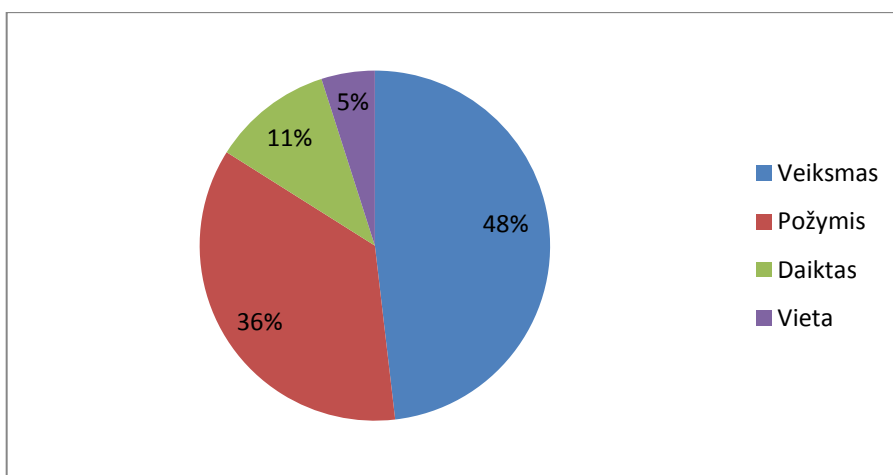
Tai daiktų tikslinimo pavyzdžiai, autorius tiek dalykiniais, tiek ekspresiniais sumetimais tikslina savąją kalbinę raišką. Abiejuose atvejuose adresantas po metakalbinio komentaro pasirenka visai kitą daiktą, taip pasakymas skamba išskirtinai, įdomiai. Pirmu atveju nuogaustaujančiai, kad energiją išvaistytą dėl pragyvenimo, dėl pinigų, antru dėl autoriaus ironijos, nes jis sriubą prilygina vandeniui.

Aną kartą tau rašiau, kad susipažinau su S. Antanu ir, kad jis kvietė mane kurią dieną apsilankyti jo nuošalioj buveinėj, geriau sakant, jo mažoj karalystėj.

Teisybė, Vilniaus stotyje, geriau pasakius, skvero brūzgynuose, kur belaukdamas ešelono į Petrogradą, užkandžiavau ant suolo, tankynėje užgirdau mandagia lenkų kalba.

Autorius vartodamas figūrinę korekciją kartais tikslina ir vietą. Šiuose pavyzdžiuose žaismingai, ekspresyviai patikslinama vieta. Pirmu atveju nuo neigiamo vietos apibūdinimo, pereinama prie teigiamo (nuošalioj buveinėj – mažoj karalystėj), antru atveju atvirkščiai pereinama nuo teigiamo, prie neigiamo (Vilniaus stotyje – skvero brūzgynuose).

Ištyrus surinktus pavyzdžius išsiaiškinta, kam pasitelkiama figūrinė korekcija, kas yra tikslinama, konkretinama, vardijama (žr. 5 pav.):



5 pav. Figūrinės korekcijos tikslinamųjų objektų dažnumas

Remiantis paveikslo duomenimis paaiškėja, kad daugiausia tikslinama požymio (39 pvz.) ir veiksmo (29 pvz.) raiška, taip pat yra atvejų kai tikslinami daiktai (9 pvz.) ir vieta (4 pvz.).

Taigi, iš pateiktų pavyzdžių ir paveikslo galima teigti, kad tikslinant figūros objektą yra pabrėžiama mintis, siekiama į ją atkreipti dėmesį. Figūrinis tikslinimas skirtas netinkamą pasakymą pakeisti į tinkamą, tam, kad būtų sukurtas ekspresyvus pasakymas, frazė skambėtų įtaigiai, paveikliai.

3. 3. Korekcijos atvejų su prieveiksmiais tiksliau, teisingiau, tikriau, geriau dažnumas²⁰ tekстыne

Korekcijos atvejai su prieveiksmiais *tiksliau, teisingiau, tikriau, geriau* užfiksuoti DLKT, šiame darbe suskaičiuoti visi korekcijos atvejai. Lentelėse pateikta informacija, leidžia susidaryti vaizdą kaip dažnai ir kur dažniausiai vartojama korekcija (*duomenys pateikti 1, 2, 3, 4 lentelėse*).

1 lentelė

Prieveiksmio *tiksliau* dažnumas tekстыne

| Tekstyno dalis | Žodis | Pavartojimo skaičius |
|-------------------------------------|----------|----------------------|
| Grožinė literatūra (knygos) | TIKSLIAU | 249 |
| Negrožinė literatūra (knygos) | TIKSLIAU | 357 |
| Administracinė literatūra | TIKSLIAU | 198 |
| Publicistika | TIKSLIAU | 27 |
| Sakytinė kalba | TIKSLIAU | 28 |
| Bendras pavartojimo skaičius | | 877 |

Pirma lentelė, atsižvelgiant į tekstyno autorių skirstymą, rodo, kad dažniausiai prieveiksmis *tiksliau* minimas negrožinėje literatūroje 357 kartus. Taip pat *tiksliau* dažnai vartojamas grožinėje ir administracinėje literatūroje. Rečiausiai DLKT prieveiksmis *tiksliau* vartojamas sakytinėje kalboje ir publicistiniuose tekstuose.

2 lentelė²¹

Prieveiksmio *teisingiau* dažnumas tekстыne

| Tekstyno dalis | Žodis | Pavartojimo skaičius |
|-------------------------------|------------|----------------------|
| Grožinė literatūra (knygos) | TEISINGIAU | 122 |
| Negrožinė literatūra (knygos) | TEISINGIAU | 87 |

²⁰ „Lietuvių kalbos enciklopedijoje“ *dažninis žodynas* apibrėžiamas, kaip „vienos kurios kalbos žodynas, kuriame žodžiai išdėstomi pagal vartojimo dažnumą įvairiuose tekstuose; paprastai nurodomas ir pavartojimo atvejų skaičius. Tai padeda išskirti kalboje dažniausiai vartojamus žodžius yra labai svarbus kalbos mokymui, norminimui ir tyrimui“ (2008, 133), todėl autorė mano, kad tikslinga suskaičiuoti korekcijos atvejų dažnumą su prieveiksmiais *tiksliau, teisingiau, tikriau, geriau*.

²¹ 2 lentelės tęsinys kitame puslapyje.

| | | |
|-------------------------------------|------------|------------|
| Administracinė literatūra | TEISINGIAU | 8 |
| Publicistika | TEISINGIAU | 51 |
| Sakytinė kalba | TEISINGIAU | 1 |
| Bendras pavartojimo skaičius | | 269 |

Lentelės duomenys rodo, kadrieveiksmis *teisingiau* korekcijos kūrimui vartojamas dažnai. Daugiausia tekстыne rasta grožinėje literatūroje kalbamojorieveiksmio pavartojimo atvejų. Taip pat korekcijos pavyzdžių surieveiksmiu *teisingiau* galima aptikti publicistinėje ir negrožinėje literatūroje. Aptiktas tik vienas atvejis, kairieveiksmis pavartotas sakytinėje kalboje.

3 lentelė

Prieveiksmio *tikriau* dažnumas tekстыne

| Tekстыno dalis | Žodis | Pavartojimo skaičius |
|-------------------------------------|---------|----------------------|
| Grožinė literatūra (knygos) | TIKRIAU | 40 |
| Negrožinė literatūra (knygos) | TIKRIAU | 16 |
| Administracinė literatūra | TIKRIAU | 8 |
| Publicistika | TIKRIAU | 52 |
| Sakytinė kalba | TIKRIAU | 0 |
| Bendras pavartojimo skaičius | | 116 |

Iš pateiktų duomenų matyti, kadrieveiksmis *tikriau* dažnai vartojamas, kuriant korekcijos figūrą. Dažniausiai atvejai aptinkami publicistinėje ir grožinėje literatūroje. Taip pat randama pavyzdžių negrožiniuose ir administraciniuose leidiniuose. Sakytinėje kalboje korekcijos kūrimo atvejų neužfiksuota.

Prieveiksmio *geriau* dažnumas tekstyne

| Tekstyno dalis | Žodis | Pavartojimo skaičius |
|-------------------------------------|--------------|-----------------------------|
| Grožinė literatūra (knygos) | GERIAU | 16 |
| Negrožinė literatūra (knygos) | GERIAU | 9 |
| Administracinė literatūra | GERIAU | 1 |
| Publicistika | GERIAU | 15 |
| Sakytinė kalba | GERIAU | 0 |
| Bendras pavartojimo skaičius | | 41 |

Lentelė atspindi, kad prieveiksmis *geriau* tekstuose vartojamas dažnai, tačiau korekcijai kurti juo pasitelkiama retai. Korekcijos atvejus galima aptikti grožiniuose ir publicistiniuose leidiniuose. Sakytinėje kalboje neužfiksuotas nei vienas atvejis.

Duomenys parodė, kad *DLKT* prieveiksmis *tiksliu* užfiksuotas 1007 kartus, iš jų 877 kartus pavartotas dalykiniam tikslinimui ir figūrinei korekcijai kurti. *Teisingiau* užfiksuotas 426 kartus, iš jų 269 korekcijos atvejai. Prieveiksmis *tikriau* užfiksuotas 246 kartus, iš jų 116 pavartotas korekcijai kurti. Prieveiksmis *geriau* užfiksuotas 1830, iš jų tik 41 korekcijos atvejais.

Išnagrinėjus lentelėse apibendrintus duomenis, galima daryti išvadą, kad metakalbiniai vienetai su komentaru *tiksliu* vartojami dažniausiai dalykiniam tikslinimui ir figūrinės korekcijos kūrimui, jie dažnai aptinkami ir vartojami negrožinėje ir grožinėje literatūroje. Rečiausiai savo kalbai patikslinti vartojamas prieveiksmis *geriau*. Visi prieveiksmiai, kuriant korekcijos figūrą dažniausiai aptinkami grožinėje ir negrožinėje literatūroje, publicistikoje. Prieveiksmis *tiksliu* taip pat dažnai aptinkamas administracinėje literatūroje. *DLKT* rečiausiai fiksuojami atvejai yra sakytinėje kalboje.

Išvados

1. Iš *Dabartinės lietuvių kalbos tekstyno (DLKT)* surinkti 281 pavyzdžiai, kai kalbiniame akte pasakymams tikslinti vartojamirieveiksmai *tiksliau, teisingiau, tikriau, geriau*. Išnagrinėjus surinktus pavyzdžius išryškėjo du korekcijos tipai: dalykinė korekcija ir figūrinė korekcija.
2. Dalykinės korekcijos funkcija – išsamiau, konkrečiau atskleisti kalbamąjį dalyką. Iš analizuotų pavyzdžių paaiškėja, kad adresantas siekia apibendrinti ar sukonkretinti mintį, kartais nori papildyti savo pasakymą, pateikti daugiau informacijos. Išnagrinėjus kalbos dalių ir jos formų abipus metakalbinio komentaro dažnumą, paaiškėjo, kad dažniausiai mintis patikslinama daiktavardžiu. Tokių pavyzdžių rasta 93, o tai sudaro 47 % visų surinktų pavyzdžių. Taip pat dažnai minties tikslinimas reiškiamas veiksmažodžiu (26 %), rasta atvejų, kai tikslinimas reiškiamas dalyviu (7 %), būdvardžiu (6 %) ir kitomis kalbos dalimis, kurių pavyzdžių rasta 28. Dalykine korekcija dažniausiai tikslinamos požymio ir veiksmo kategorijos. Požymio tikslinimo atvejų rasta 58 (tai sudaro 29 %), veiksmo pavyzdžių rasta 56 (28 %), taip pat tikslinamas, konkretinamas asmuo, daiktai, vieta, laikas, kiekis (šių kategorijų pavyzdžių rasta 87). Adresantas tikslina objektą, kad mintis būtų konkretesnė, tikslesnė, kartais jais pabrėžiama kalbinė adresanto nuovoka, išprusimas.
3. Figūrinė korekcija kuriama norint suteikti pasakymui ekspresyvumo, suaktyvinti adresato dėmesį. Adresantas, pasitelkdamas figūrinę korekciją, siekia perteikti mintį taip, kad ji sudomintų ir intriguotų. Pavyzdžiai parodė, kad vartojamos įvairios raiškos ir kitos priemonės, padedančios pasakymą padaryti vaizdingu, ekspresyviu, emocingu. Dažniausiai figūrinei korekcijai kurti pasitelkiama metafora (23 pavyzdžiai, o tai sudaro 30 %) ir vartojami antonimai (20 pavyzdžių, kurie sudaro 26 %). Gerokai rečiau vartojamos kitos priemonės: sinonimai, frazeologizmai ir kitos priemonės, kurių užfiksuota 33 pavyzdžiai. Figūrinės korekcijos, panašiai kaip dalykinės korekcijos, atvejais abipus metakalbinio komentaro dažniausiai pasitelkiamas daiktavardis. Tokių pavyzdžių iš viso *DLKT* rasta 40, o tai sudaro 50 %, t. y. pusę visų pavyzdžių. Taip pat tikslinama veiksmažodžiu (25 %), būdvardžiu (10 %) ir kitomis kalbos dalimis ar jų formomis, kurių rasta 12 pavyzdžių. Figūrinė korekcija kaip ir dalykinė korekcija dažniausiai tikslina požymio ir veiksmo kategorijas. Požymio tikslinimo pavyzdžių rasta 39 (48 %), veiksmo tikslinimo – 29 pavyzdžiai (36 %). Rasta pavyzdžių, kai tikslinami daiktai, vieta (rasta 13 pvz.). Išnagrinėjus visus šio tipo korekcijos pavyzdžius, galima teigti, kad tikslinant pasakymą yra pabrėžiama mintis, siekiama atkreipti į ją adresato dėmesį.

4. Nustačius prieveiksmių *tiksliau*, *teisingiau*, *tikriau*, *geriau* vartojimo *DLKT* dažnumą, išryškėjo vaizdas, kaip dažnai ir kur dažniausiai vartojama pasakymo korekcija. Paaiškėjo, kad metakalbiniai vienetai su komentaru *tiksliau* vartojami dažniausiai dalykiniam tikslinimui ir figūrinės korekcijos kūrimui. Šis prieveiksmis užfiksuotas *DLKT* iš viso 1007 kartus, iš jų 877 atvejai yra korekcijos pavyzdžiai. Rečiausiai pasakymo kalbiniai raiškai patikslinti vartojamas prieveiksmis *geriau* – rastas tik 41 pavyzdys. Kaip matyti iš *DLKT*, visi prieveiksmiai kuriant korekcijos figūrą dažniausiai aptinkami grožinėje ir negrožinėje literatūroje, publicistikoje. Prieveiksmis *tiksliau* taip pat vartojamas administracinėje literatūroje. *DLKT* rečiausiai fiksuoti korekcijos atvejai sakytinėje kalboje.

Šaltinis

Dabartinės lietuvių kalbos tekstynas. [Prieiga per internetą: <http://donelaitis.vdu.lt>].

Literatūra

1. DLKŽ – *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Vyr. red. Stasys Keinys. IV leidimas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000.
2. *Frazeologijos žodynas*. Parengė Irena Ermanytė, ir kt. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2001.
3. GAIVENIS, Kazimieras; KEINYS Stasys. *Kalbotyros terminų žodynas*. Kaunas: Šviesa, 1990.
4. GUSTAITIS, Motiejus. *Stilistika: Vadovėlis literatūros teorijai*. Marijampolė: „Dirvos“ bendrovės spaustuvė, 1923.
5. KOŽENIAUSKIENĖ, Regina. *Retorika: iškalbos stilistika*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 1999.
6. KOŽENIAUSKIENĖ, Regina. *Retorinė ir stilistinė publicistinių tekstų analizė: monografija*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2013.
7. KUDIRKA, Robertas. *Lietuvių kalbos žargono ir nenorminės leksikos žodynas*. Kaunas: Technologija, 2012.
8. KVAŠĪTE, Regīna; ČEPAITIENE, Giedre; ŽUPERKA, Kazimiers. *Metalingvistiskie valodas etiķetes komentāri. Lietuvių ir latvių gretinamosios stilistikos klausimai. Lietuvių un latviešu sastatāmās stilistikas jautājumi*. Sud. ir ats. red. Regina Kvašytė, Šiauliai: VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2006, p. 410–418.
9. KVAŠĪTE, Regīna; ČEPAITIENE, Giedre; ŽUPERKA, Kazimiers. *Metalingvistiskie valodas etiķetes komentāri. Linguistica Lettica 5*, Rīga: Latviešu valodas institūts, 1999, p. 186–195.
10. KVAŠYTĖ, Regina. *Metakalbiniai komentarai sociolingvistiniu aspektu (lietuvių kaip (pa)sakytų... ir latvių kā teiktu (sacītu)...)*. *Tarp Lietuvos ir Latvijos: lingvistinės paralelės*. Šiauliai: VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2012, p. 496–516.
11. *Lietuvių kalbos enciklopedija*. Sudarė Kazys Morkūnas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2008.

12. LKŽe – *Lietuvių kalbos žodynas* [interaktyvus]. T. 1–20. Redaktorių kolegija: Gertrūda Naktinienė (vyr. red.), ir kt. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2005. [Prieiga per internetą: <http://www.lkz.lt/dzl.php?12#top>].
13. MACIENĖ, Jurgita. *Deminutyvų stilistika*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2005.
14. MACIENĖ, Jurgita; ŽUPERKA, Kazimieras. Kalbinės raiškos švelninimo komentarų vartojimas. *Filologija* 12, 2007, p. 55–65.
15. TŽŽ – *Tarptautinių žodžių žodynas*. Ats. red. Valerija Vaitkevičiūtė. Vilnius: Žodynas, 2002.
16. URNĖŽIŪTĖ, Rita; ŽUPERKA, Kazimieras. *Nebijokim to žodžio* ir kiti panašios reikšmės metakalbiniai komentarai. *Gimtoji kalba* 2, 2013, p. 3–10.
17. VASKELIENĖ, Jolanta. *Trumpas teksto lingvistikos žinynas*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2007.
18. ŽUPERKA, Kazimieras. Frazė *ne tas žodis* tekste. *Filologija* 15, 2010, p. 167–176.
19. ŽUPERKA, Kazimieras. *Kalbos priemonių konkurencija kaip lietuvių kalbos stilistikos objektas*. Šiauliai: Šiaulių pedagoginis institutas, 1998.
20. ŽUPERKA, Kazimieras. *Metalingvistika: nekalbininkų kalbotyra*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2012.
21. ŽUPERKA, Kazimieras. Metalingvistinė kalbos funkcija įvairiuose stiliuose. *Visuomenė ir asmenybės ugdymas: Mokslinės konferencijos tezės*. Šiauliai: Šiaulių pedagoginis institutas, 1978, p. 117–119.
22. ŽUPERKA, Kazimieras. *Stilistika*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2012.
23. ŽUPERKA, Kazimieras; INČIŪRIENĖ, Sigita. Teigiamas kalbinės raiškos vertinimas nelingvistiniuose tekstuose. *Lietuvių katalikų mokslo akademijos suvažiavimo darbai* 19. Vilnius, 2005, 505–515.
24. ХАЗАГЕРОВ, Георгий Георгиевич; ЛОБАНОВ, Игорь Борисович. *Риторика*. Ростов на Дону: Феникс, 2004.

Santrauka

Studijų programa: *Lietuvių filologija ir komunikacija* (specializacija – *ryšiai su visuomene*)

Vardas, pavardė: Gabrielė Gaurilčikaitė

Darbo pavadinimas: Pasakymo korekcija kalbiniame akte

Darbo pavadinimas anglų kalba: The Correction of the Saying in the Linguistic Act

Darbo vadovė: doc. dr. Regina Kvašytė

Darbo gynimo data: 2014-06-09

Pagrindiniai žodžiai: *korekcija, dalykinė korekcija, figūrinė korekcija, metakalbinis komentaras*

Pagrindiniai žodžiai anglų kalba (keywords): correction, constructive correction, form correction, metalanguage comment

Norintis savo kalba patraukti dėmesį, sukelti teigiamas ar neigiamas emocijas, pabrėžti sakomą dalyką žmogus gali pasirinkti ir vartoti tam skirtas kalbos figūras. Vienas iš pastaruoju metu populiarėjančių ir kalbiniuose aktuose vis dažniau aptinkamų būdų yra korekcija. Toks kalbėjimas atkreipia adresato dėmesį, korekcijos figūros atliekama tikslinimo funkcija aktuali tiek kalbėtojui ar rašančiajam, tiek klausytojui ar skaitytojui. Esama atvejų, kai kalbėtojas savo kalbinę raišką tikslina dalykiniais sumetimais – taip kuriama dalykinė korekcija. Jeigu adresantas siekia ekspresyviai, vaizdžiai pakoreguoti jau pasakytą ar ketinamą pasakyti mintį, pasitelkiama figūrinė korekcija.

Bakalauro darbo tikslas – išnagrinėti metakalbinių komentarų su prieveiksmiais *tiksliau, teisingiau, tikriaus, geriau* vartojimą kalbiniuose aktuose kaip savos kalbos korekcijos priemonę. Nagrinėjami 281 dalykinės ir figūrinės korekcijos atvejai – jų vartosenos polinkiai, taip pat metakalbinių komentarų su tam tikrais prieveiksmiais dažnumas. Medžiaga tyrimui rinkta iš Dabartinės lietuvių kalbos tekstyno, o tyrimas atliktas aprašomuoju analitiniu ir skaičiavimo metodais.

Išanalizavus pavyzdžius nustatyta, kad turinčios tiesioginę reikšmę frazės su prieveiksmiais *tiksliau, teisingiau, tikriaus, geriau* vartojamos patikslinti pasakymą, t. y. sukuriama dalykinė korekcija. Toks tikslinimas skamba paprastai, nereikalauja iš adresanto rimtesnių pastangų ir nepatraukia adresato dėmesio. Figūrinė korekcija atsiranda, kai frazės su minėtais prieveiksmiais vartojamos tiesiogine ar perkeltine reikšme, tačiau pasakymų taisyrai turi ekspresinę paskirtį, suteikia išraiškiningumo ir patraukia dėmesį. Metakalbiniai komentarai su prieveiksmiais *tiksliau, teisingiau, tikriaus, geriau* dažniau aptinkami kuriant dalykinę korekciją (iš viso rasta 202 šio tipo pavyzdžių).

Summary

When trying to catch reader's attention, evoke positive or negative emotions, emphasize a certain thing, a person may choose some special language forms. Nowadays, correction is one of the most popular and quite often used language forms in the linguistic acts. This kind of speaking catches receiver's attention, correction forms perform the function of specification which is relevant to the speaker, writer, listener or reader. There are cases, when the speaker specifies his/her linguistic expression due to the constructive considerations and in this way a constructive correction is created. If the addressee seeks expressively, visually correct his/her already said idea or the idea he/she is going to say, he/she invokes form correction.

The objective of the bachelor's work is to investigate the usage of metalanguage comments along with adverbs *accurately*, *fairer*, *rather*, *better* in the linguistic acts as language correction mean. There are 281 constructive and form correction cases being analyzed i.e. their usage tendency, also, the frequency of metalanguage comments along with certain adverbs. The material for the survey was collected from the Corpus of the Current Lithuanian Language and the survey itself was carried out using descriptive analytical and computation methods.

After analyzing the examples there was defined that phrases which are literal and are used along with adverbs *accurately*, *fairer*, *rather*, *better* are practiced in order to specify the expression i.e. in this way a constructive correction is created. This kind of specification sounds simply, it does not require serious efforts and does not catch addressee's attention. Form correction appears when phrases with above-mentioned adverbs are used literally and not literally, although, it has an expressive purpose for expression correction, gives expressivity and catches attention. Metalanguage comments along with adverbs *accurately*, *fairer*, *rather*, *better* are usually found in a constructive correction (there were 202 examples of this type found).

PRIEDAI

1 priedas

Dalykinės korekcijos pavyzdžiai

Pavyzdžiai su prievaismiu *tiksliau*:

1. Iš Kabuli pateikti siūlymai, o **tiksliau** – alternatyvus planas.
2. Raupsuotasis buvo išstremtas ligonis, arba, **tiksliau pasakius**, ekskomunikuotas.
3. Norėčiau pakalbėti apie trūkumus, o **tiksliau** – apie internetinės kultūros stoką.
4. Mums padėjo kolegos, o **tiksliau** – draugai.
5. Šį savaitgalį yra tikimybė išvysti daugybę „krintančių žvaigždžių“ – anot astronomų, tai turėtų būti tikras jų lietus. Jį sukels meteorų srautas, o **tiksliau** – kosminių dulkių šleifas.
6. Ne veltui ir kitos tautos atidžiai stebi anglybių, **tiksliau** – amerikonybių, agresiją į savo kalbas ir visokiais būdais stengiasi joms pastoti kelių. Negailestinga kova šiems svetimžodžiams skelbiama Prancūzijos.
7. Žmogaus figūra, **tiksliau**, oda aptraukti žmogaus griaučiai atrodė gana realiai.
8. Juk kalbama apie keliolika, **tiksliau** – apie keliiasdešimt tūkstančių litų, paklojamų vienam numeriui išleisti.
9. Prie krioklio, **tiksliau** – dviejų ten esančių krioklių, labai sušalau. Gal todėl man nebuvo smagu.
10. Taip, draugė vis dėlto turėjau, **tiksliau** – galvojau, kad ją turiu.
11. Ne itin prasminga perpasakoti įvairios stilstikos propagandinius šedevrus, bet dėmesį patraukia vienas „žurnalistinis tyrimas“, o **tiksliau** , žvalgybinė ar agentūrinė ataskaita „Itakojimo instrumentas“.
12. Prancūzijos prezidento Jeano-Marie Le Peno rinkimų rezultatai šį kartą buvo aiškūs dar gerokai prieš antrąjį turą, **tiksliau** – iškart po pirmojo, vykusio balandžio 21 dieną.
13. Atminkite, kad šviesos impulsai, patenkantys per akių tinklainę ir smegenis, o jei **tiksliau** – į kankorėžinę liauką, skatina ją gaminti hormonus, pakeliančius nuotaiką.
14. Archajiškos tonacijos, ko gero, bus studijuojama kiek mažesnio skaitytojų rato, tačiau pirmiausiai ji unikali tuo, jog šis Basanavičiaus veikalas, **tiksliau** – jo rankraštis, yra pirmoji Sauerweino biografijos knyga, laiko atžvilgiu gerokai aplenkusi, tarkim, tokio pobūdžio ir paskirties veikalus.
15. Užtat neseniai pelnė antrą pravarde – Liberalas. Ši pravardė, **tiksliau** – titulas prie lotynisto augte priaugo po jo istorinio pokalbio su vienintele klasėj komjaunuole.

16. Jiems, o **tiksliau** – komandos kapitonui fotografui Evaldui Makarskui atiteko keptas paršiukas.
17. Tik įdomu, kaip sutiks tokio sandorio projektą „nuosaikieji realistai“, **tiksliau** – kuo jų reakcija skirsis nuo kolaborantų.
18. Ar valstybė nežada išsireikalauti atlyginimo iš kaltų asmenų, **tiksliau** – pareigūnų padarytos žalos savo neprofesionaliais veiksmais?
19. Ypač buvo nustebintas, o **tiksliau** – pasipiktinęs, kai išvydo rusų tapybos paveikslus Švento Kryžiaus koplyčioje.
20. Tam tikra nekonkretumo, ar **tiksliau** – paslaptinumo aureolė taip pat prisidėjo prie jo populiarumo ir sudarė sąlygas jau po rinkimų pareikšti, jog stebuklą nežadama.
21. Bet šito iš Tardymo departamento arba, **tiksliau būtų**, iš visos teisėtvarkos ir teisėsaugos struktūros teks dar palaukti.
22. Dilgėlė, **tiksliau** didžioji dilgėlė, yra verta pagarbos. Mokslininkai ją vadina vitaminų sandėliu, natūralių mineralinių medžiagų saugykla.
23. Leopoldas Blūmas iškeliavo pasivaikščioti po Dubliną. Nuo tada, **tiksliau**, nuo Džeimso Džoiso romano „Ulisas“ pasirodymo, Blūmo diena – „Bloomsday“ švenčiama ne tik Airijoje, bet ir Vokietijoje, JAV, Japonijoje.
24. Tad reikia manyti, kad ir kiti dalykai beveik visi slenkant amžiams dažnai būdavo iš naujo atrandami, **tiksliau** – be galo daug kartu, nes atrodo, jog reikalingų dalykų išmoko būtinybė.
25. Žydų teologija, kaip ir krikščioniškoji bei musulmoniškoji, yra kilusi iš susidūrimo tarp semitų ir graikų mąstysenos tipų, o **tiksliau** – iš sistemingo racionalaus tyrimo metodo taikymo Biblijoje pateiktam Dievo paveikslui ir jo santykiui su pasauliu.
26. Daugelis kitų antikinių teisės sistemų, iš pradžių buvo miesto teisė, arba **tiksliau** – labai siauro piliečių sluoksnio teisė, kurią jie paveldėdavo kaip dalį.
27. Dante ir Viljamas Okamas, ir kaip Lutheris po jo. Bibliją, ar galbūt **tiksliau** – Naująjį Testamentą, jis laikė vieninteliu apreiškimo šaltiniu.
28. Tiesa, Julius Milušauskas paeina nuo Pakuonio, jeigu tiksliau – iš Pagermonio.
29. Tiesa, atėjo tik į paskutiniąją, prancūzų kalbos pamoką, o dar **tiksliau** – į jos pabaigą.
30. Franso Halso „Čigonė“, **tiksliau** jos kopija, daryta Paryžiuje, Luvre, trečiajame dešimtmety.

31. Tai rodė, kad audra nebe toli, ir jis ne tik ėmė dar skubiau kopti aukštyn, bet net pamiršo, **tiksliau** – nebekreipė dėmesio į tą kišenėje besidaužantį akmenį.
32. Staiga abu pamatė, o **tiksliau** – pajuto ir išgirdo, kaip toli, iš už eglės išlindo kaimynas Songaila, laikydamas už pasaičio ne šunį, o didelį vilką.
33. Ne vienas toks kalėjimas, **tiksliau** – sandėliai ir rūšiai, saugumiečių paversti kalėjimais, slėpėsi buvusioje Rokiškio Tarybų aikštėje, dabar – Nepriklausomybės aikštė.
34. Labai retai čia kas užklysta, gal po kelerių metų kas ir atras mūsų lavonus, **tiksliau** – skeletus.
35. Staiga prieš akis stojosi senelis. **Tiksliau** ne senelis, o tik jo veidas.
36. Viskas buvo apgalvota iki smulkmenų. Rytoj – **tiksliau** jau šiandien, nes už lango tuoj pradės aušti rytas, – tėvo mašina jis turi vežti Ovidijų, Luką.
37. Išėjom vieną vasaros vakarą mes trise – Geniukas, Jaunutis ir aš – į kaimą pasižmonėti, o **tiksliau** pasakius, nusifotografuoti – „įamžinti mūsų draugystę“, kaip pareiškė Jaunutis.
38. Po šio uždavinio, arba, **tiksliau** pasakius, po šio išmėginimo majoras Sokolovas vėl leido Tomui išvykti į namus.
39. Purvini jų sparnai vilkosi žeme, **tiksliau** purvu.
40. Čia vyravo tamsūs ir pilki tonai. Grindys buvo išklotos marmuro ar, **tiksliau** sakant, atrodančiomis kaip marmuras, plytelėmis.
41. Vis dėlto į Vakarus keliai mums nėra visiškai užkirsti, **tiksliau** sakant, jie pamažu pradeda atsiverti.
42. Man dvidešimt septyneri, **tiksliau** sakant, tada buvo dvidešimt septyneri, o pradėjau nuo septynerių.
43. Viename būsto kampe įsirengiau židinį, o **tiksliau** ugniakurą, kitame sumeistravau stalą, atsitempiau porą senų kelmų.
44. Neliko ir pačios Naujosios Eros, **tiksliau**, jos pavadinimo.
45. Jei laisvė įmanoma, tai jos vieta yra šis pasaulis, kuriame ir tik kuriame galima rasti, o **tiksliau** sakant – sukurti metafizinę erdvę.
46. Grynoji kalba tampa absoliuto gyvenimo vieta ir iki smulkiausių detalių nubraižytu (**tiksliau** sakant – surašytu) dieviškojo kontinento žemėlapiu.
47. Nežinau, ar tokia filosofija reikalinga kam nors, išskyrus pačius filosofus, **tiksliau** sakant, filosofijos mokslo specialistus.

48. Žmogaus atveju erotika nesiriboja tik lyčių traukos sritimi. Žmonių pasaulyje ji išsiskleidžia ištisa geismo objektų gama. **Tiksliau sakant**, geismo objektas yra amalgaminio pobūdžio, jame jungiasi skirtingos plotmės. Skirtingai negu gyvūnų, žmonių erotiniai objektai nėra „natūralūs“.
49. Nostalgija yra tam tikras emocinis santykis su praeitimi. **Tiksliau sakant**, ilgėtis (jausti nostalgiją) galima to, kas prisimenama, kas patirta, bet ko nebeturima.
50. Aiškiausias patinėlio skiriamasis požymis yra tai, kad jis „čiulba“, **tiksliau** – čiauška.
51. Netgi pinigai yra psichinė, o **tiksliau** archetipinė realija, kuri visada problematiška ir sudėtinga, kaip ir visos kitos psichinės realijos.
52. Vilniaus regione aktualus ir jau gerokai įkyrėjęs yra pesticidų tvarkymo – **tiksliau** sunaikinimo – klausimas.
53. Skyriaus vedėjas Algimantas Tulaba patvirtina, kad vis dėlto didelės įtakos ligai, arba, **tiksliau** – akmenims susiformuoti turi mityba.
54. Mergina norėjo tik vieno: kad tėvas padėtų įgyti aukštąjį išsimokslinimą, **tiksliau** – kūno kultūros dėstytojos diplomą.
55. Kultūros filosofija – praktinė, **tiksliau sakant**, praktikos filosofija. Tačiau praktinės filosofijos akiratis toks pat platus kaip ir teorinės: ją motyvuoja pamatinis filosofijos klausimas.
56. Išsekus Lietuvos humanitarų moksliniam (lingvistiniam, istoriniam, etnografiniam, etnopsichologiniam) eksperimentui ir atsiradus prūsų „homunkului“, o **tiksliau** „etnokului“, susidarytų rimtų geopolitinių ir etnopolitinių problemų.
57. Ribos nėra nei subjektyvios, nei objektyvios, **tiksliau sakant**, jos turi objektyviąją ir subjektyviąją puses.
58. Lietuvoje, kaip ir Lenkijoje, Napoleono šlovinimas glaudžiai sietas su valstybingumo atkūrimu, **tiksliau sakant**, prancūzų imperatorius labiausiai šlovintas ir garbintas kaip LDK išvaduotojas ir valstybingumo atkūrėjas.
59. Net gimimo valanda nebuvo išimtis: vos gimusi, netekai motinos, o **tiksliau** – gimdama, ir atėjai į gyvenimą lyg pamestinukė.
60. Kol kažkurio dialoginio pobūdžio vaidinimėlio besiklausantiems lietuviškųjų radijo laidų vadams, net jiems patiems netikėtai pasirodė (ai, **tiksliau** – pasigirdo), jog visą šį tekstą skaito vienas vienutėlis žmogus!

61. Tokiai tvarkai, o **tiksliau** – medikų nesąžiningumo praktikai, Valstybinio socialinio draudimo įstatymo pataisa, įsigaliojusia nuo šių metų gegužės 4 dienos, buvo padarytas galas.
62. Ketvirtoji JAV politikos nesėkmė yra susijusi su Vidurio Rytai, **tiksliau** su pasikeitusia Izraelio laikysena.
63. Atslūgus „Hyundai“ pirkimo bumui, **tiksliau** – pasibaigus itin pigių keturračių šaltiniui, rinkoje sublizgėjo „Daewoo“.
64. Germanų sodybos šeimininkė sako dėl turistų, o **tiksliau** dėl jų pinigų, galinti padaryti kone viską.

Pavyzdžiai su prieviksiu tikriau:

1. Rašytojų materialinio rėmimo, **tikriau sakant** – normalaus atlyginimo už kūrybos „produktų panaudojimą“ pagrindas yra įstatymiškai įtvirtinta autorių teisių apsauga.
2. Tarsi basakojė keliautoja skaičiuotų jai priklausančios pievos kraštines – kiek arų nuo skardžio iki upės ir kiek nuo šaltinio iki kaimynų daržų, **tikriau sakant**, nuo Šalainio iki Pažydžių.
3. Galvodama apie mistinį Bažnyčios kūną, aš savęs neatpažinau nė viename iš šv. Pauliaus aprašytų narių arba, **tikriau sakant**, norėjau save atpažinti visuose juose.
4. Kitas tekstas – tai pokalbis su neseniai mirusiu Heineriu Mulleriu apie Brechtą, **tikriau sakant**, apie Brechto dvaro klimatą Berliner Ensemble, kurį drebinde drebindavo daugybė Bertolto Brechto žmonių ir ne žmonių.
5. Žmogus, negalėdamas suvokti savo egzistavimo pabaigos, atsako į kankinantį klausimą – kas bus po to, – ieškodavo religijoje arba, **tikriau sakant**, pats kūrė tuos atsakymus.
6. Deja, tais laikais kioskai jau buvo nunykę, **tikriau sakant**, kioskas Vištų gatvėje liko vienintelis – Liegenos pranašysčių kioskas, kuriame ir buvo parduodami bilietai.
7. Sėkmės atveju viskas būtų gerai, **tikriau sakant**, niekas nepasikeistų, mes galėtume stoti į Europos Sąjungą. Tačiau nesėkmės atveju padariniai būtų sunkiai nusakomi.
8. Politika atspindi du Aristotelio minties raidos etapus, kuriuos skiria kelias, jo nueitas vaduojantis iš Platono įtakos, arba, **tikriau sakant**, ieškant savito mąstymo ir tyrimo metodo.
9. Norėdami pradėti, turime priimti pabaigą. Arba, **tikriau sakant**, kad būtume ištikimesni gyvenimo sudėtingumui, turime priimti pabaigą pradžioje, abidvi iš karto.

10. Kelias, orientuojamas Dievo link, sykiu su jo savęs realizavimu antpasaulinėje (antgamtinėje) dimensijoje nebuvo pasaulyje atskleistas, **tikriau sakant**, – imanomas atskleisti, prie nieko neprisirišant, nieko neišsižadant, nieko neaukojant.
11. Vyriausybės, **tikriau sakant**, privatizavimo komisijos protokolu yra tai pakeista ir nurodyta, kad gyvenamieji namai, butai privatizuojami pagal Butų privatizavimo įstatymą.
12. Atrodė žmones pagavo keistas psichozas arba, **tikriau sakant**, nebematydami išsigelbėjimo, visi staiga tarsi užsidėjo raudoną kaukę, išsivertė nešiotus iki tol drabužius ir ėmė vaidinti komediją.
13. Dėl savo nevykusių sprendimų ir akivaizdžiausio kliedėjimo, dėl savo lengvapėdiškumo ir patiklumo, vienu žodžiu, dėl savo sąmoniškumo, **tikriau sakant**, jei ne instinktai, žmonijos seniai nebūtų likę nė kvapo.
14. Vytautas Tamulaitis – vienas iš nedaugelio lietuvių rašytojų, pasišventusių jaunimo, kaip jis pats sau nusibrėžė, o **tikriau sakant**, vaikų ir jaunimo literatūrai.
15. Namiūkščiai sustatyti išilgai negrįstos gatvės, **tikriau sakant**, šalia paprasčiausio vieškeliūkščio, nuo kurio vėjas skleidžioja dulkes, žvyrą ir gyvulių mėšlo smirdalą.
16. Štai ir priartėjo arba, **tikriau sakant**, atėjo mano išvykimo į Angliją diena.
17. Kad ji perprastume, neišvengsime drastiškų paralelių, nors jaučiuosi ne visai drąsi tokiu tonu kalbėdama apie žmogų, **tikriau sakant**, apie vyrą, nors kalbos apie moterį, kaip apie primityviąją gamtą, regis, nieko labai nešokiravo.
18. Palyginti su ja, kiekvienas reiškinys yra, **tikriau sakant**, tik alegorija, todėl kalba, kaip reiškinių organas ir simbolis, niekuomet negali atskleisti muzikos vidinės esmės.
19. Dėl senio reiklumo kiekviena pamoka užsitęsavo iki poros valandų, nors pasieniais laukdavo kiti vaikai. Taip nepastebimai praeidavo diena, **tikriau sakant**, trys dienos per savaitę – laisvasias dienas profesorius dažniausiai praleisdavo prie knygų ar natų sąsiuvinų.
20. Ar Sąjunga tebeturi vidaus varomųjų jėgų, ar susipainiojo techniniuose klausimuose, ima klysti į antraeilį dalykų mistifikavimą, o **tikriau sakant**, į dezintegraciją ir politinės unijos subyrėjimą?
21. Nors buvau nuvargęs, **tikriau sakant**, visiškai nusikamavęs, bet skaudamas kelis nedavė užmigti.
22. Ir štai galų gale proga žvilgtelėti į interviu, kurį Rita Gombrowicz davė savaitraščio „Village Voice“ (**tikriau sakant** jo literatūros priedo) žurnalistui Gary Indianai.

23. Tuo metu likimas (**tikriau sakant**, autorius) pakiša dar vieną išbandymą.
24. Susitikimas su Jėzumi, o **tikriau sakant**, pats Jėzus paliko gilų įspūdį.
25. Šarko kartą ėmė aiškinti jai, kad svajoja apie tokį žmogų, tikrąjį žmogų, kuris būtų išsivadavęs nuo viso to, kas jį supa arba, **tikriau sakant**, kas jį sukuria.
26. Įstatyme, kuri būtų taikoma investicinėms akcinėms bendrovėms ir kredito firmoms, ir apibrėžus indėlininko sąvoką, jis gintų indėlininkų interesus, **tikriau sakant**, pirmąja eile būtų atsiskaitoma su indėlininkais, o darbuotojų reikalavimai, susiję su darbo santykiais, būtų išmokami paskutinėje eilėje.
27. Po Cesevičiaus mirties, tų pačių metų vasarą, R. Šakenis užėjęs parodė man dailės parduotuvėje pirktą medinį žirgelį, **tikriau sakant**, gražiai išdrožtą žirgo galvutę, tarsi primenančią seniai uždraustą mūsų valstybės herbą.
28. Tų priežasčių dėlei daugelyje dar mūsų bažnyčių kunigai tebgieda senobiškai (**tikriau sakant**, kiekvienas saviškai), o vargonininkai, jiems pritardami, taip pat tebebirbina.
29. Na, o be to, šičia ponas J. Pangonis labai rimtą klausimą, taip sakant, pasakė, atsakymą, **tikriau sakant**, į klausimą.
30. Na, o tie, **tikriau sakant**, tos, kurias dar radau, gerokai pasikeitusios, pasiligojusios, ir dainos daugeliui jų, išskyrus kiek jaunesnę Genę Lukšienę.
31. Iš tos pagrindinės Rusijos delegacijos nuostatos kyla ir kiti siūlomų dokumentų straipsniai, kuriuose kariuomenei suteikiamos didelės teisės, **tikriau sakant**, nekontroliuojamas daugeliu atvejų arba formaliai tikrai iš Lietuvos pusės kontroliuojamas jos veikimas.
32. Prašė savivaldybę, kad ši leistų už sutaupytus, **tikriau sakant**, likusius nuo šildymo, apšvietimo, pinigų nusipirkti dauginimo aparatą.
33. Dviejų kultūrų kova Vakarų tradicijoje. Jame kalbama apie XVIII amžiuje pirmą kartą apibūdintus „semitų“ ir „arijų“ skirtumus, **tikriau sakant**, formuluotes, kuriomis III Reiche buvo motyvuojamos ir pateisinamos žmonių žudynės.
34. Nemanykite, kad mes išnykome galutinai. Išsiveržusios pro kaminą ir patekusios į šaltą orą, mes, **tikriau sakant**, mūsų dvasia, ir šiandien klajoja virš Žaliakalnio, virš Dainos kalno ir iš aukštybių stebi šurmuliuojančius vaikus.
35. Vis dėlto aš manyčiau ir prašyčiau deputatus pritarti, kad Ignalina čia būtų įrašyta į šitą dokumentą, kad nereikėtų vėl rytoj ar, **tikriau sakant**, poryt siūlyti naują komisiją sudaryti.

36. Prieš gaudamas stipendiją iš Prancūzijos (**tikriausakant**, iš marionetinio Ph. Petaine'o režimo), Cioranas taip pat bendradarbiavo nacionalistų laikraščiuose, savo straipsniuose šlovino Hitlerį.
37. Penktas numeris gerokai politiškas, bet irgi pradeda šneką nuo literatūros, **tikriausakant**, nuo literatū.
38. Veiksmas magiškas tuomet, kai, užuot įvykdytas kokio veikėjo, jis emanuoja iš ko nors pasyvaus, **tikriausakant**, vyrai visuomet žiūrėjo į moterį kaip į imanentišką duotybę.
39. Jį ištiko naujas smūgis. Jis neteko žado, arba, **tikriausakant**, pradėjo netekti.
40. Jis nenorėjo atsižvelgti į tai, kas aš esu, arba, **tikriausakant**, koks buvo mano gyvenimas ir su kokiais dalykais man tekdavo susidurti.
41. Mirusieji, kaip ir sėklos, kasami žemėn, ir būna drauge su sėkla, būna toje pačioje erdvėje, laukdami atgimimo, pagal sėklos analogiją (ar, **tikriausakant**, – sėkla atgimsta pagal mirusiųjų analogiją).
42. Nusprendė neduoti karaliui išpirkos: aukso ir brangenybių pažadėti tik tada, jeigu nebeliks jokios vilties kitaip išsivaduoti, **tikriausakant**, jeigu didžiai gerbiamas ponas Beginsas Nematomasis (apie jį Torinas dabar buvo pačios geriausios nuomonės) nesugalvos protingesnės išeities.
43. Taigi priemonės, kurių ėmėsi municipalitetas, iš esmės padėties mieste nepagerino. Neką mažiau opiomis derėtų laikyti organizacines problemas, **tikriausakant**, municipaliteto vidinės organizacijos, valdymo, personalo reikalų ir pagaliau municipaliteto santykių su prancūzų pareigūnais problemas.
44. Tuo momentu pavergtos Lietuvos miestuose, bažnytkaimiuose ir kaimuose turi įvykti vietiniai sukilimai, arba, **tikriausakant**, valdžios perėmimas į savo rankas.
45. Savo likimą turim lemti patys, **tikriausakant**, mūsų atsargumas, apdairumas.
46. Matai, ligoninė taip ją aplopė, kad dabar, va, ir dramblį ji siekia pakasyti, **tikriausakant**, siekė, kol Šventariai dar toliau stovėjo, seniams dar nematomi.
47. Jei tenka aiškinti, tegu kuri idėja bei moralinis išplėtimas plaukia iš vaizdų bei paveikslų, o ne skyrium jį imti, pats tas aiškinimas (**tikriausakant**, aiškinimasis) tebūnie vaizdžiai paveiksliškas.
48. Mane kritikavo, tačiau būtent šis pavadinimas, **tikriausakant**, fundamentinai tyrimai išgelbėjo institutą.

49. Rašoma apie tris, o **tikriau sakant**, apie keturias Gombrowicziaus knygas, neseniai pasirodžiusias Prancūzijos knygynuose.
50. Tai buvo „Vaidilos“ teatro užuomazga. Šis teatras turėjo gana gerų aktorių, iš kurių keletas yra ir šiame krašte. Pasiskirstę pareigomis, **tikriau sakant**, sudarę planą, išvykome iš Vilniaus.
51. Klaipėdai pradėjus leisti išplėstas iliustruotas programas, ja pasekė ir Kaunas, **tikriau sakant**, uždarius Klaipėdos teatrą, į Kauną persikėlę klaipėdiškiai aktoriai atnešė šią tradiciją.
52. Kadangi žvengimas labai trukdė pamaldoms, išėjau į lauką pasižiūrėti, kas jam atsitiko. Pasirodo, kažkas iš kaimiečių atvažiavo į bažnyčią su arkliu, **tikriau sakant**, su kumele.
53. Kad tavo meilė stipri ir ištverminga, tai ji tau neleido sušalti, o aš turėjau įsitikinti, ar iš visos širdies trokšti, kad sugrąžinčiau tau suomį, **tikriau sakant**, samį iš Laplandijos, kurią prieš šimtą metų esu aplankęs, nes ten šalia elnių augintojų gyvena mano tolimi giminaičiai.
54. Tie trūkumai, kuriuos buvo Prezidiumo nariai pasakę (iniciatyvos autorius deputatas Vytautas Puplauskas), pašalinti, tai yra, **tikriau sakant**, paprašė deputatų, kad jie patys ištaisyti tuos trūkumus, į kuriuos dėmesį atkreipė Prezidiumo nariai.
55. Jų bendra bėda, kad jie buvo ir liko sovietiniai žmonės ligi kaulų smegenų. Taigi ir naujoji valdžia organizuoja sovietiniais, **tikriau sakant**, feodaliniais principais.
56. Nepaisant skaudžių aborto padarinių, kurių priežastis sunku atsekti, daugelis moterų atseit nieko „nežino“, **tikriau sakant**, neigia poabortinį sindromą.
57. Pavėluotas kerštas, teikiantis pasitenkinimą nebent Leninui ir Stalinui. Šią džiaugsmo, pasididžiavimo ir padėkos dieną noriu paprašyti jus dviejų, **tikriau sakant**, trijų dalykų.
58. Mat dar niekas neišlošė lemingojo Žanetos milijono – **tikriau sakant**, banko saugyklos raktelio ir absoliučiai teisėto to raktelio paveldėjimo dokumento.
59. Dar caro laikų raudonais mūrais pasišvysčiojančio „Krasnyj Pereval“ trikotažo fabriko gaisrininkų komandoje ir su lietuviais, ir su rusais, o **tikriau sakant**, ir su rusėmis, nes vyrai, suprantama, buvo kariuomenėje.
60. Graikai (ar bent atėniečiai) mėgdavo klausytis gražaus kalbėjimo, **tikriau sakant**, jie jausdavo tą nepasotinamą potraukį, kuris labiau negu kas kita skiria juos nuo negraikų.
61. Nors ir buvau gąsdinamas, kad iš Indijos atvykstantieji vasarotojai, **tikriau sakant** žiemotojai, kenčia nuo staigaus klimato pasikeitimo ir pirmąją savaitę, kol organizmas prisitaiko, yra tikri ligoniai.

62. Nuo konjako netapęs alkoholiku net kasryt po stiklinę armėniškojo maukęs Vinstonas Čerčilis, mudu su Grigalavičiumi ir korpėme tuos jo laiškus, o **tikriau sakant** – jisai garsiai rezgė sakinį, o aš tą sakinį, gramatiškai ir sintaksiškai kūrybiškai permąstydamas, klojau į popierių.
63. Bartašis apie mano darbą nepasakė nė vieno žodžio. Jis tylėjo, įsmeigęs į mane akis. Aš pakartojau klausimą. Pagaliau jis pasakė, **tikriau sakant**, paklausė: „Jūs manot, kad mes neturim apie jus žinių iš saugumo?“
64. Kaip atrodo Rytų Europos meno žvaigždės (**tikriau sakant**, žvaigždžiai)?
65. Monako kunigaikštystė – savarankiška valstybė, turinti 22 000 gyventojų ir 150 hektarų žemės plotą. Joje yra trys miestai, **tikriau sakant**, ją sudaro vienas miestas, susidedas iš trijų dalių.

Pavyzdžiai su prievėksmiu **teisingiau**:

1. Žinai, tas pats, kuris vedė Kleopatros dukraitę. Dėl jo godumo nuolat plūsta skundai. O **teisingiau sakant**, patys žydai – amžini kliautininkai, kuriems niekas neįtinka.
2. Šiandien nieko nenustebinsi pareiškdamas, kad daugybė mūsų gyvenimo bėdų ir ydų, tai 50 metų trukusios nelemtos okupacijos, o **teisingiau sakant**, okupacijų padariniai.
3. Tačiau Klajumas yra tikras savojo darbo profesionalas, kitus darbus niekina, **teisingiau sakant**, pritingi dirbti.
4. Ant to Ukmergės plento, prie kurio mes gyvenome ir kuris dieną naktį drebėjo (dieną iš tiesų, nuo tų vežimų, o naktį gal ausyse), o **teisingiau sakant**, ten, kur baigėsi kaimų žemės ir prasidėjo jau tikras miestas.
5. Birbynės, muziką bažnyčioje nėra lengva, nes labai trūksta medžiagos, **teisingiau sakant**, jos ir nėra.
6. Daugiausiai ir tiksliausiai sielą aptarė, **teisingiau sakant**, apreiškė jos galią, esmę ir savybes pats Kristus.
7. Šiandien reikia pasakyti, kad mūsų universitetas gyvena savu gyvenimu, o visas valstybės gyvenimas eina vėl savu keliu. Universitetas yra, **teisingiau sakant**, pasiliko respublika respublikoje.
8. Tarpduryje, skersai durų angos stovi suolas. Kiekvienas atėjusysis sėdasi ant suolo, nusiauna batus, apsisuka į kitą pusę, apsiauna kitą švarią (**teisingiau sakant**, švaresnę) avalynę ir tik tada užėina į patalpą.

9. Darbuotojus išvadinom impotentais, kastratais, spardėmės ir spjaudėmės, pagaliau jie įstūmė mudu į karcerį ir pakvietė miliciją, o tada Hitleris uždainavo, **teisingiau sakant**, užgiedojo.
10. Bokso imtynių, stalo teniso, čiuožimo ir paprasto, ant Ežerėlio ledo (buvo toksai ežerėlis, o **teisingiau sakant** – tai didelė bala dabartinės Ketaus liejyklos vietoje), ir ilgų distancijų užšalusio Nemuno ledu iki paties Pažaislio.
11. Tai pateisinti galima tik esant aukštam infliacijos lygiui. Ligi šiol Tarptautinis valiutos fondas (TVF) reikalavo arba, **teisingiau sakant**, rekomendavo išlaikyti mažą biudžeto deficitą.
12. XVIII ir XIX a. pirmos pusės šaltiniai, tiek viešo, tiek privataus charakterio, yra dažniausiai rašyti lenkiškai. Angly, **teisingiau sakant**, senoji anglų kalba Lietuvos istorijos studijoms iki šiol tebuvo tiek reikalinga, kiek yra naudinga paskaityti patį originalo tekstą.
13. Ir Dievo akivaizdoje nusidedama ne tik retkarčiais, mat kiekviena nuodėmė yra Dievo akivaizdoje, arba, **teisingiau sakant**, tai, kas tą žmogiškąją kaltę iš tiesų padaro nuodėme, yra tai, kad kaltasis buvo įsisąmoninęs esąs Dievo akivaizdoje.
14. Gnoseologija ir žmogus kaip subjektas Visuotinai pripažinta, kad naujųjų amžių filosofijoje vyrauja, **teisingiau sakant** – įsivyrauja, gnoseologinė problematika, tuo tarpu ankstesnėje filosofijoje vyravo ontologinė problematika.
15. Kristaus mokslą, kurios pripažįsta, panašiai kaip New Age, ir induizmą, ir budizmą, ir t. t., visiškai sureliatyvindamos, **teisingiau sakant**, atmesdamos antgamtinį pasaulį, – taip padaroma itin siaubinga sintezė.
16. Miesto muzikinė visuomenė visiškai išsikraustė iš proto dėl pianisto, o **teisingiau sakant**, fortepijono despoto pono Liszto.
17. Susidūriau su juo vos ne kaktomuša (ai, net dieną matėm abu silpnokai), o **teisingiau pasakius**, šonais atsitrenkę vienas į kitą.
18. Šiuo metu jie dar nėra išlaisvinti, arba, **teisingiau pasakius**, nėra iš ten išėję krašto apsaugos ir kiti žmonės, ir nelengva rasti, kur jie galėtų nueiti.
19. Arklių toliau vedėme jau mudu su Vycka, o **teisingiau pasakius** – tai aš, nes būry (koks tau būrys, ėjom devyniese) buvau jauniausias ir todėl kitiems patogus įsakinėti: padaryk tą, o dabar aną.

20. Niekas iš mūsų gyventojų tuo nesipiktino, nesistebėjo, tik vyresnio amžiaus vyrai žodį „užkampis“ priimdavo su neslepia šypsena, **teisingiau pasakius**, lyg ir didžiudavosi tokiu pavadinimu.
21. Mokykla buvo įrengta didelio namo antrajame aukšte, o pirmajame (**teisingiau pasakius**, pusrūsyje) buvo tvartas.
22. Sunku, labai sunku suprasti tokį aukščiausiai stovinčio žmogaus dosnumą. Nebent tai galėtų paaiškinti tas faktas, kad šis ordinas nebranginamas arba, **teisingiau pasakius**, per trumpą laiką Lietuvoje devaluotas ne mažiau kaip litas.
23. Turinys ir forma yra vienas ir tas pats dalykas, arba, **teisingiau pasakius**, turinys yra išorinė, i publiką atsukta formos pusė.
24. Gėris yra kilęs iš grynojo proto, tad suprantamas dalykas, kad blogis laisvės neturi (nes čia viešpatauja jusliniai polinkiai), **teisingiau pasakius**, blogis visai išnyksta.
25. Vairuotojai, **teisingiau pasakius**, vairuotojas ir abu jo padėjėjai, įsidėmėjo, kad esu tituluojamas daktaru, sužadinau jų pasitikėjimą.
26. Praleidom mieląją vasarėlę, prieš akis vėl žiaurioji žiema su visais savo padariniais. Nieko nepadarysi, toks jau mūsų, **teisingiau pasakius**, visos Tautos likimas, kad dar ilgesnį laiką turėsime vergijos pančius.
27. Nenoras pateikti konkrečią statistiką terodo mėginimą išsaugoti šią problemą ar, **teisingiau pasakius**, pretekstą.
28. Net Vokietija per Antrąją pasaulinę karą sugriautą ūkį (pas mus jis irgi pakankamai sugriautas, **teisingiau pasakius**, sugriuvo irstant sovietų imperijai) atstatė tik per 10 metų pasitelkusi didžiulę JAV pagalbą.
29. Kasinėjimų metu archeologinę praktiką atliko 1973 ir 1974 m. pirmą kursą baigę istorikai, **teisingiau pasakius**, jų dalis.
30. Iš vieno principo išeinant, turi būti visa suprantama. Bet tuomet pranyksta kantiškasis medžiagos ir lyties apriori ir aposteriori dualizmas, **teisingiau pasakius**, jis nusileidžia į antraeilį, neesmingą skirtumo laipsnį.
31. Tas paminėjimas nebuvo suruoštas Amerikos lietuvių, ne jis buvo suruoštas jos Amerikos draugų, ar, **teisingiau pasakius**, draugų, nes dauguma kalbėtojų ta proga buvo įvairių mokslų ir profesijų moterys.
32. Valdyti turėjo seimas, **teisingiau pasakius**, grupuotės. Tačiau nevaldė niekas.

33. *Jūros spalvos, anot Taveš, nesikeičia per šimtus ir tūkstančius metų, keičiamės tik mes, teisingiau pasakius, laikas mus keičia.*
34. *Biblioteka įsispraudusi mažyčiame kambarėlyje, teisingiau pasakius, sandėliuke greta „raudonojo kempelio“.*
35. *Daug gerų draugų neteko, teisingiau pasakius, jie pasitraukė.*
36. *Abu politikai atsisakė komentuoti susitarimą, tačiau daugelis Vidurio ir Rytų Europos šalių apžvalgininkų teigia, kad NATO, teisingiau pasakius, JAV, padarė Maskvai daug nuolaidų.*
37. *Suprantama, kad tam tikru lygiu kultūrai galima arba reikia vadovauti, teisingiau pasakius, padėti. Bet ji nepakenčia dresavimo.*
38. *Turėjau progos susipažinti su pačiais primityviausiais žmonėmis, tai, teisingiau pasakius, dar ne žmonės, bet nesąmoningi vaikai.*
39. *Jau ne nuo vakar dienos mūsų paslaugos, o tuo pačiu ir visas darbas priklauso nuo gyventojų (teisingiau pasakius, „keliaujančių“ gyventojų) poreikių.*
40. *Antroji tokių nekviestųjų grupė, gal būtų teisingiau pasakius, rūšis – pašaliečiai, atvykstantys į vestuves tam, kad jose pavaidintų savo improvizacijas, svečius pajuokintų ar aktyviai dalyvautų.*
41. *Iš tikrųjų tikslo nėra, teisingiau tariant, dėl to, kad neįmanoma elgtis kitaip, kai visuomenės pobūdį lemia vien konkurencija, absoliuti būtinybė „progresuoti arba žūti“.*
42. *Pusbrolis, teisingiau tariant, antros, o gal trečios eilės pusbrolis, bet vis tiek vienas iš nedaugelio Lino giminaičių.*
43. *Teatleis man klausytojai, atsiprašant, teisingiau tariant, populiariai sakant, švelniai kalbant, metaforiškai tariant, žemaitiškai sakant, kaip sakoma, ką jau čia, jei norite, galima pasakyti ir griežčiau.*
44. *Rytų monarchiją teisingiau būtų vadinti tironijos atmaina.*

Pavyzdžiai su prieviksiu geriau:

1. *„Visiškai slaptai“ skaitymų partijos komitetų plenumuose ir net pirminėse organizacijose, būdavęs ir savotiškas tokių dokumentų aptarimas, o geriau pasakius, pritarimas jiems.*
2. *Po Sąjūdžio veiklos ir Nepriklausomybės atgavimo Lietuvą, o geriau pasakius, – jos valdininkiją ir išrinktuosius Seimo narius, apraizgė korupcijos voratinklis, kurį nusimesti beveik neliko jokių vilčių.*
3. *Neįtikėtina, kad dar kas nors būtų už tų pilkų sienų. Tai, kas yra tenai – sapnas, geriau pasakius, sapno prisiminimas.*

4. *Kitame kampe apsitūlojusi visiems puikiai pažįstama skara, išsikėtojusi per storumą, sėdėjo rašytoja Žemaitė, **geriau pasakius**, jos nūdienė antrininkė, bet tikrai rašytoja – plati, rauplėtu veidu, ir mezgė ilgą kaip Martinaičio ar Baltijos kelias šalį.*
5. *Tai šitaip ir yra, arba **geriau pasakius** – visai taip nėra, senų seniausiai, kai dar buvo mažas, kai turėjo lankstyta sulankstyta, lopytomis sulopytomis padangomis dviratį.*
6. *Tame pasimetime galima ižiūrėti siūlą, vedantį prie sistemos išpuvimo galo, **geriau pasakius**, pradžios.*
7. *Išvelgė juose tik skulptūrišką arba, kaip čia **geriau pasakius**, baltų paminklų grožį, kurį įgauna sėdinčių žalumoje moterų.*
8. *Ir nekalbama apie tai, kad šitas turtas, kuris priklauso užsienio investitoriui, turi būti, na, kaip čia **geriau pasakius**, turi būti paimtas, jeigu to reikalauja valstybės interesai.*
9. *Mūsų filosofai – **geriau pasakius**, filosofijos mokytiniai, kompiliacijos meisteriai, ir yra tokie cirko liūtai.*
10. *Po sukilimo atsirado nacionalistai, **geriau pasakius** voldemarininkai, kurie ėmė visokius trukdymus daryti, prikaišiojo man, kad aš vokiečių karių tinkamai su gėlėmis nesutinku ir pan.*
11. *Ji nepašalina žemiškų malonumų ir džiaugsmų, bet šią žemišką gyvenimo dalį padaro dvasinio gyvenimo sudėtine dalimi arba, **geriau pasakius**, žemiškąjį gyvenimą persunkia dvasinių tikslų siekimu.*
12. *Jeigu jum reikia kritikų kritiko iš konservatyvaus taško, tokio **geriau pasakius**, velnio advokato, tai turėčiau kandidatą – už mane tinkamesnį.*
13. *Moku aš dar, **geriau pasakius**, mokėjau ir rimtų dalykelių. Ir Bacho, ir Černio.*
14. *Tai dar gerai, kad ūkelis buvo prie to kalno ir kad netoli ežeras, tai ūkelį ir nupirko pats buvusysis kolūkio pirmininkas, **geriau pasakius**, ne nupirko, o apsikeitėm – jisai kolūkių laikais kurorte buvo susikombinavęs nediduką silikatinių plytų namelį, tai man perleido, o aš jam savąjį.*
15. *Reformų vyksmo, **geriau pasakius** – jų stabdymo įtampa ir fraciniai Parlamento persigrupavimai vėl stūmė Sąjūdį jo trečiojo suvažiavimo išvakarėse.*
16. *Nebuvo įmanoma eiti į konfliktą su susirinkusių pasaulio vyskupų dauguma. Ypač aktyvūs ir organizuoti pasirodė Vokietijos ir Prancūzijos, **geriau pasakius** Vakarų Europos vyskupai.*

17. Po stambaus veikalo „Vilniaus universitetas“ (Vilnius 1966), kuriame iš per 300 knygos puslapių vos 30 p. skiriama Akademijos 200 metų veiklą (**geriau sakant**, tik kai kuriems komunistams įdomesniems tos veiklos aspektams) aprašyti.
18. Kolegija įsteigta (arba, **geriau sakant**, pradėta, nes vyskupas yra nusistatęs įsteigti pilną kolegiją su universitetu) Vilniuje.
19. Mes jų nepergyvenom istoriškai, **geriau sakant**, kultūriškai, bet mes juos pergyvenom psichiškai ir savo dvasioj gal daug daugiau jų liekanų turim, negu tie, kurie jų kultūrą yra kūrę ir sukūrę.
20. Taigi gyvenimiškojo katalikų platumo antrasis ryškus bruožas yra organinė viso gyvenimo vienybė arba, **geriau sakant**, pats organinis katalikiškasis gyvenimas.
21. Jis gūžtelėjo pečiais, arba, **geriau sakant**, pamėgino gūžtelėti, nes truktelėjo tiktai kairysis petys.
22. Pagrindiniai komunistų veikimo metodų pakeitimai pastebimi šiuose kontinentuose: Afrikoje, Azijoje (**geriau sakant**, kolonijose) ir Europoje bei Amerikoje.
23. Ji, pasirodo, atpažino Cilę iš savo veliūrinės skrybėlės, **geriau sakant**, atpažino ją tik iš brylių, nes ant skrybėlės užmauta dar kailinė minko kepurė.
24. Ir pas mus, man rodos, tokiomis, be valdžios apsieinančiomis, arba, **geriau sakant**, tik savo mažąja valdžia besivadovaudamos, gal galėtų virsti seniūnijos arba kooperatyvai.
25. Nepaminėjau anais laikais vos ne visuose miesteliuose užkandinės, **geriau sakant**, alinės. Ir viskas. Vėliau dar atsirado kepykla.
26. Per naktį audra aprimo, **geriau sakant**, ji silpo taip pat pamažu, kaip ir stiprėjo.
27. Vakaras, arba, **geriau sakant**, rytas, užsibaigė šokiais.
28. Ir po jėzuitų ordino panaikinimo ne kas kitas, kaip dar prieš 1773 pagarsėjęs jėzuitas M. Počobutas tapo Vyriausios Lietuvos Mokyklos organizatorium, **geriau sakant**, V. a. jau gerokai prieš tai paimtos krypties tesėju ir naujoms sąlygoms pritaikytoju.
29. Nekritiškais terminais Atma, Budhi, Manas įvardintas absoliuto ipostazes lietuvių mąstytojas charakterizuoja kaip priešastines mūsų pasaulio galias, **geriau sakant**, principus.

2 priedas

Figūrinės korekcijos pavyzdžiai

Pavyzdžiai su prieviksiu *tiksliau*:

1. *I sodybą grįžta gyvenimas. Būtų tiksliau – iš pelenų kyla sodyba. Šioje vietoje stovėjo gražiausias apylinkėje gyvenamasis namas.*
2. *Savaitės pradžioje orai tapo truputį vėsesni, nors tiksliau būtų juos vadinti ne tokiais šiltais, bet atsižvelgiant į tai, jog dar tik vasario mėnesio pradžia, ne tokiais karštais.*
3. *Jau dabar V. Blinkevičiūtės žinybą tiksliau būtų vadinti Socialinės apsaugos ir nedarbo ministerija, nes darbo Lietuvoje lieka vis mažiau. Nedarbas gali tapti viena kliūčių kelyje į Europos Sąjungą.*
4. *Rosenzweigas pradeda realia žmogaus patirtimi, tiksliau – mirties baime. Kadangi filosofija negali išgydyti žmogaus nuo šios baimės, filosofija yra klaidinga, taip pat klaidinga jos pretenzija.*
5. *Slėnyje nuo neatmenamų laikų abiturientai ruošdavosi egzaminams, tiksliau sakant – ateidavo ruoštis, nes gamtos grožis ir pašalinių akių nestebimas berniukų ir mergaičių artis bemat pakeisdavo programą.*
6. *Teismo procesas, tiksliau pasakius, teismo proceso vaizdavimas, vyko rusų kalba. Buvo pasiūlytas vertėjas, tačiau iš jo pirmųjų žodžių supratęs, kad lietuviškai tas jų vertėjas gerai nemoka.*
7. *Londono Kju soduose didžiausia ir nemaloniausiai kvėpianti, tiksliau – dvokianti pasaulio gėlė išskleidė savo milžinišką žiedą.*
8. *Tai gera širma, tiksliau – ėjimas baltu žirgu. Kaip žinome, liaudžiai jau seniai nusibodo „kairiųjų ir dešiniųjų“ peštynės.*
9. *Darniame skyriaus darbo ritme tartum darbščiosios bitelės sukasi, tiksliau ligonius slaugo, nepailstančios medicinos seselės.*
10. *Antanas pradėjo savo karjerą su kino kamera, su ja ir baigė, tiksliau – nesiskyrė su ja tol, kol nesustabdė liga.*
11. *Antanas Butkus, tiksliau – Antanėlis, ūgiu šitam pulkely mažiausias (bet atsarginis žaidėjas tai tik ne jis), eina pirmas.*
12. *Summa summarum iš visos žmogiškos išminties [labiausiai] „auksinė“ arba tiksliau „pauksuota“ [išmintis] tokia: no quid nimis – per mažai arba per daug.*

13. *Atrodo, atsilaike tik vienas ju, kiti ispasakojo viska. Taigi net nenaudojant vadinamuju fizinio poveikio priemoniu (**tiksliau** – kankinimu), galima buvo parklupdyti dauguma zmoniu.*
14. *Manau, tai turetu buti savivaldybiu reikalas. O del potencialiu nusikalteliu, manau, pirmiausia reketu padeti siems zmonems, **tiksliau** – zmonems bruksnelis vagims, nes jie neturi uz ka valgyti, neturi uz ka (atsiprasau) gerti.*
15. *Gal is tikruju tas Zuika ir nera toks blogas mokinys. **Tiksliau pasakius**, ne mokinys, o vaikas, nes mokymasis jam visai nerupi.*
16. *Gal todėl prasidėjo konfliktai tarp kaimynų dėl bičių laikymo tvarkos arba **tiksliau** – jos nebuvimo.*
17. *Nejaugi bus tvarka, ir ne vienas valdžios atstovas nebeims kyšiu? O **tiksliau** – nejaugi nereikės kyšiu valdžiai duoti?!*
18. *Deja, mokytojo, gaunančio keliu simtu litu algą, **tiksliau** – pašalpa gyvybei palaikyti, profesija nera prestižinė ir čia nesiveržia proto bokštai, o jei tokie ir ateina į mokykla, ne visi išgali rasti litu knygoms.*
19. *Netekom penkiu pagrindiniu žaidėju, tad teko vos ne iš naujo burti komanda, gal **tiksliau** – prilipdyti prie senosios sudeties naujokus.*
20. *Parke, kuri tiksliau butu vadinti palapiniu ir paviljonu miestu, linksminosi tūkstančiai zmoniu.*
21. *Stambusis pirkėjas – Baltarusija – mus apvyniojo apie piršta, o **tiksliau** , vietoj simtu milijonu dolerių už parduota elektrą kaimynai parodė triju pirstu kombinacija.*
22. *Tai vienas, tai kitas parašo ar apysaka, ar romana, ar dar ka nors, o aš vis išblaškau savo energija smulkiems dalykams, žurnalistikai, **tiksliau** – duonai.*
23. *Ties šia vieta sapnas paprastai ir nutruksta, **tiksliau** – ji nutraukia už sienos pragydes gaidys.*
24. *Liaudies Seimas savo triju dienu sesijoje paskelbe Lietuvą sovietine respublika ir nusiunte Kremliai „prašymą“ ijungti Lietuvą į Sovietu Sajunga – **tiksliau** – pasmaugti Lietuvos Laisvę, Nepriklausomybę ir valstybinį suverenumą.*
25. *Tik už tai Petru užkabintas medalis. Ak, tas medalis, **tiksliau** – tie medaliai!*
26. *Dar trumpas laikas praėjo, kai tu vėl įsėdai į mokyklos suola, kad šviesoje išugdytum save gyvenimui arba, **tiksliau sakant**, kad mokykla tave paruoštu gyvenimui.*
27. *Nelengva apibūdinti Mago pobūvius, nepanašius nei į girtuokliu sueiga, nei snobiškus aukštuomenės kokteiliukus, arba, **tiksliau sakant**, panašius į abejus minėtus.*

28. Mums valgant kongietiškus pietus, ar, **tiksliau** tariant, nevalgant jų, Henryk nerangiai pasisuko ir bac!
29. Sąmoningai, o gal nesąmoningai buvo palikti plyšiai, kuriais sumaniai naudojosi nešvarių rankų žmonės, ar vis dar galioja posakis, kad varnas varnui (**tiksliau** – bankininkas bankininkui) akies nekerta!
30. Tai, kad 1995-ųjų pabaigoje per Lietuvą nuvilnijo komercinių bankų griūtis – logiška Lietuvos banko veiklos, o **tiksliau** – neveiklumo išdava.
31. Iš padebesių atskrido vėjo gūsis, ir po aikštę, aplink galvą ėmė skraidyti gausybė „baltų balandžių“, **tiksliau** – popieriai popierėliai.
32. Deja, apsiriko. Nepasisekė ant sofos-lovos atlikta valymo procedūra arba, **tiksliau**, žmogžudystė.
33. Genetiškai FI kartos augalai – tai pusbroliai ar pusseserės, o dar **tiksliau** – dvyniai.
34. Kaip prisimename, ta publika prieš dešimtį metų Lietuvos nepriklausomybę pavadino istorine klaida. Dabar gi susirūpino dėl jos pagrindų ir likimo, **tiksliau** – „suvereniteto“.
35. Ir nebūtinai – **tiksliau** – būtinai ne Vaci gatvėje, kurioje rojus pardavėjams ir kišenių plėšimas turistams.
36. Bet nieko nauja – konservatoriai stabiliai gąsdinasi, o **tiksliau** – gąsdina raudonligės pavojumi.
37. Būkite protingi. O gal **tiksliau** – jausmingi. Galbūt vienas vienintelis žvilgsnis, šypsena ar žodis – Šv. Valentino dieną jūsų gyvenimą apvers aukštyn kojom.
38. Tačiau miesto valdžios sprendimai, o **tiksliau** – jų vilkinimas pavertė šią teritoriją beveik „Stalkero“ zona.
39. Venecijos kino festivalio žiuri prizas „Už geriausiai parodytą žmogaus ir gamtos santykį“ skamba gana absurdiškai. Tiksliau būtų sakyti – nesantykį. Nes jokio ryšio tarp žmogaus ir gamtos nėra, abu uždari, ir tie ryšiai ropoja į visas puses kaip kažkokie vėžiagyviai.
40. Netrukus turėjau jų trisdešimt aštuonias. Ir vieną dieną visos pabėgo. Trijų aukštų name su šešiais butais, kuriame gyvenome, gyveno du girtuokliai. **Tiksliau** – amžinai girta raudonlūpė – pirmame aukšte ir praplikęs lakūdra – viršuje.
41. Jos dešinė, **tiksliau**, mažasis dešinės pirštelis, **dar tiksliau**, jos dūminiu, beveik juodu laku padengtas nagas, stumdo kažkokius balkšvus lašelius ant kairės rankos delno.
42. Svajotojo mintys yra maistas, **tiksliau**, vaistas įkalintai, sergančiai sąmonei.

Pavyzdžiai su prieviksiu *teisingiau*:

1. *Ramzis, Amenis ir Aša žiūrėjo, kaip Seramana valgo – **teisingiau sakant**, šluoja viską nuo stalo.*
2. *Artistas, nugrimuotas kaip Leninas, šiek tiek įkalė, **teisingiau sakant**, nusilesė iki žemės graibstymo ir niekaip negali užsiropšti ant šarvuočio.*
3. *Negrįžkite be Sajano! Be to Maskvos atstovo! Ir negrižo, o **teisingiau sakant**, grižo būtent su juo.*
4. *Šiuo metu vyksta dvi parodos apie nykimą arba, **teisingiau sakant**, apie virsmą. Pirmoje salėje eksponuojami jaunos talentingos tapytojos Gabrielės Gervickaitės kūriniai.*
5. *Jas vis dar valdė vietiniai gyventojų komitetai, **teisingiau sakant**, vietiniai banditėliai, imantys iš pravažiuojančių pakeleivių muitą kaip tikri plėšikaujantys viduramžių baronai.*
6. *Tiesa, simfonijos finalą dabar kankinu, arba, **teisingiau pasakius**, mane kankina finalas.*
7. *Dialogas, **teisingiau pasakius**, monologas, buvo trumpas, jis priminė tą mano poelgį prie Aušros Vartų ir pasakė, jog gerbia kiekvieno žmogaus religinius įsitikinimus.*
8. *Tai kyla iš Dievo dovanai būdingos malonės dinamikos: pats Dievas atgaivina savo dovaną arba, **teisingiau pasakius**, išlaisvina joje slypinčius nepaprastus malonės ir atsakomybės turtus.*
9. *Ypač dėkingas esu Tau už paliktą knygą „Duona ir debesis“. Suvalgiau ją, o **teisingiau pasakius**, ryte surijau – kaip duonos kepalą.*
10. *Kiekviena bažnyčia buvo lyg laiptelis savęs link, gal **teisingiau pasakius** švaraus balto lapo link. Ilgai bijojau liesti baltą lapą, manydamas, kad baltas, tai ir šventas, ir jį sutepti nevalia.*

Pavyzdžiai su prieviksiu *tikriau*:

1. *Paskutinis akordas Karlo Siegberto Rehbergo pastabėle apie tai, „kas liks“, **tikriau sakant**, apie pralaimėtojų pergalę.*
2. *Artėjo pamažu, **tikriau stūmė** savo kūną ir kretančią galvą.*
3. *Tai rašytojo debiutas, studentiškas plunksnos išbandymas, o **tikriau sakant**, epochos gyvenimo paveikslas, nupieštas dar ne visai subrendusio menininko.*
4. *Rusai savo akcija ir politika, o **tikriau sakant**, įvykdymai mūsų okupaciją ir aneksiją, jau nustatė Lietuvą, visus lietuvius prieš save dviem trimis kartoms į priekį.*
5. *Greit pakabino šešką ant balkio ir ėmė lupti, **tikriau sakant**, versti per žiaunas.*

6. *Aš nubėgsiu ir pasirašysiu savo drabužiuose, jeigu jūs, sere, neatsisakysite jais vilkėti. Jis taip vikriai išnėrė, arba, **tikriau sakant**, išsliuogė, kad jo judesiai man pasirodė ne tiek panašūs į katės, kiek į gyvatės.*
7. *Pernelyg maža laiko, karo gydytojų komisija irgi skuba. Todėl teks praleisti Hrasildos ir Danielės konfliktą, **tikriau sakant**, kvailą įdūkusios Hrasės puolimą prieš ligonę.*
8. *Padavėjui irgi bus skirtas toks paminklas, **tikriau sakant**, jis taps kūrybiniu paskutinio šio rašytojo kūrinio sužadintoju.*
9. *Net keli šimtai tūkstančių parašų neprivertė Seimo daugumos apsvarstyti galimybių iš privatizuojamo (tikriau sakant, grobstomo) valstybės turto atstatyti žmonių santaupas.*
10. *Žuvusios kartos istorija, kartos, kuri nė pati nepajuto, kaip staiga atsidūrė anapus žaibiškai iškilusios barikados ir tapo batalijos dalyve, o **tikriau sakant**, kvailos biurokratiškai politinės ofenzyvos taikiniu.*
11. *Kavinė ir man patiko. Aš prijunkau prie jos lyg veršis prie karvės. Vis dažniau troškau kuo nors palepinti, **tikriau sakant**, padeginti gomurį.*
12. *Yra taip pat stalių ir šaltkalvių dirbtuvės. Maistas labai blogas. Gauna per dieną po 300 gramų duonos ir 1,5 litro sriubos, **tikriau sakant** – vandens.*
13. *Prancūzų filosofo Gilles'o Deleuze'o, kuris, sulaukęs septyniasdešimt dviejų metų, savo noru pasitraukė iš šio pasaulio, o **tikriau sakant**, pabėgo iš jo nuo skausmo (sirgo kvėpavimo takų liga), kuris vieną lapkričio dieną pasidarė nebepakeliamas.*
14. *Tačiau nepastebimai greitai ištyso Violeta, iš mažos kuklios mergelės tapo panelė ir be širdies graužaties užmiršo mane, **tikriau sakant**, užnešė į palėpę, kurios taip bijojau.*
15. *Kartais jis taip pat nučiuoždavo žemyn ir padėdavo užtraukti į kalną rogutes. Kadangi Margarita nemokėjo vairuoti, tai vairuodavom pačios, **tikriau sakant**, riestanosis pavažų priekis.*
16. *Ta patalpa tikriausiai kadaise buvo pagrindinė Grimsbio miesto tarybos posėdžių salė (ant lubų Municipalinio darvinizmo dvasia – **tikriau sakant**, raumeninga mergina su sparnais – rodė miesto tarybos nariams į klestinčią ateitį).*

Pavyzdžiai su prieviksiu geriau:

1. *Protėviai bei tėvai, net mūsų broliai užmiršo pagrindinį dalyką arba **geriau pasakius** gūdžioje vergijos naktį prarado nuovoką ir nepajėgė atskirti literatūros nuo žurnalistikos, pedagogikos, politikos, aplamai nuo raštijos.*

2. *Todėl neužmirštamasis turi būti šis „krūtinės“ balsas ir toji indeferencinė kalbos organų laikysena, ar **geriau pasakius**, grįžimas į ją per kiekvieną didesnę pauzę.*
3. *Teisybė, Vilniaus stotyje, **geriau pasakius**, skvero brūzgynuose, kur belaukdamas ešeloną į Petrogradą, užkandžiavau ant suolo, tankynėje užgirdau mandagia lenkų kalbą.*
4. *Kur Nora Kenedi? Ar **geriau pasakius** Nora Naujapapė? Turbūt darėtės operaciją?*
5. *Tokiais momentais tartas poeto žodis esti visuotinis, neginčijamas, nediskutuojamas. Tokiu žodžiu poetas mus pavergia, **geriau pasakius**, laimi mus sau ir pats atsiduoda mums, įsiskverbdamas į mūsų jausmus ir mintis.*
6. *Visos marios orchidėjų, kurios linksta prie tavęs lyg sakydamos: ir mane, ir mane! Skini glėbiais, **geriau pasakius**, jos pačios lenda tau į glėbį.*
7. *Po šitos lekcijos iškart mane pradėjo kankinti nežmoniškas troškulys. Pirmąkart savo gyvenime taip aštriai pajutau arba, gal **geriau pasakius**, taip tiesiogiai patyriau, ką žmogaus gyvybei reiškia vanduo.*
8. *Didžiųjų dešiniųjų partijų nariai provincijoje mėgaujasi viltim artimoje ateityje tapti įtakingais asmenimis, bet dabartinė jų veikla, arba, **geriau sakant**, nieko neveikimas, liudija, kad jie to neverti.*
9. *Katiliškio kūrybai galioja abi meno sąvokos. Jo tikrai savitas kūrybinis pasaulis išauga organiškai iš gyvenimo tikrovės kaip gėlė arba, **geriau sakant**, kaip rypus, išsišakojęs ažuolas.*
10. *Aną kartą tau rašiau, kad susipažinau su S. Antanu ir, kad jis kvietė mane kurią dieną apsilankyti jo nuošalioj buveinėj, **geriau sakant**, jo mažoj karalystėj.*
11. *Vėl viską reikės iš naujo. Vėl ryt ar poryt belskis, **geriau sakant**, dramblok šitokį kelią. Ir ne tokį jau saugų.*